ATEITIS

7-8

ILIUSTRUOTAS
MĖNESINIS
MOKSLEIVIŲ
ŽURNALAS

LIEPOS-RUGPIŪTIS
1 9 3 6
26-TIEJI METAI

TURINYS

Laiškas skaitytojams 257
V. S. Gira — Žodžio užgimimas (eil.) 258
V. Kazlauskaitė — Pergalė 259
Pr. Kozulis — Linų laukas (eil.) 262
Kazys Bradūnas — Tango girioj (eil.) 263
Balys Serevičius — Įdomi meilė (eil.) 264
Dr. A. Maceina — Religiniai mokslo pagrindai 265
Eug. Matuzevičius — Piemens jaunystė (eil.) 271
K. Z. — Gimnazijos poeto vizitas Redaktoriui 272
Alf. Sušinskas — Klasės bedievis 275
K. Zupka — Kaip rašytojai kuria 279
Stud. E. Daunytė — L. Pelėdos žmogus 286
A. Jakubaitytė — Abiturientų balius 292
Kun. J. Juozevičius — Iš kunigo dienoraščio 293
Mokykloj ir gyvenime. — Moksleivis prašo balso. — Svarbmenos. — Literatūros naujienos. — Kūno kultūra.
„Gamtos Draugas" Liepos mėn.

„ATEITIES" REDAKCIJA IR ADMINISTRACIJA
Kaunas, Laisvės Alėja 3. Tel. 26-76

PRENUMERATA
Lietuvoje: metams 10 lit.—pusmečiui 5 lit.—Moksleiviams met. 5 lit.—pusmečiui 3 lit.
Užsieny: met. 16 lit. — pusmečiui 8 lit. — Moksleiviams perpus pigiau.
Paskiras numeris 1,50 lit.
Redaktoriaus kalbamosios valandos:
antradieniais ir šeštadieniais nuo 14 iki 15 val.

SVEIKI DRAUGĖS IR DRAUGAI!

Birželio vidury beskubančius į žydinčius laukus, į miškus išlydėjo jus „Ateitis", linkėdama pailsėti, sustiprinti savo jėgas, kad galiūnais vėl grįžtumėte į mokyklos suolus. „Ateitis" 7-8 n-riu žadėjo Jus, tik grįžusius, sutikti. Tesėdama savo pažadą ji džiaugiasi Jūsų sveikata ir grožiu, kur vasaros saulutė, jūros ir upių vanduo Jums dovanojo. „Ateitis" pasirengusi vėl Jus lankyti, paįvairindama Jūsų darbą, nešdama įkvėpimo. *Todėl visus „Ateities" platintojus, kurie dar nepranešė, po kiek egz., keno vardu ir kur siuntinėti šį pusmetį, prašome ko skubiausiai pranešti. Neatsilyginusius prašome atsilyginti ir panaujinti pr-tą II pusm.* Tik kartu veikdami atsieksime gerų rezultatų. Tad į darbą!

„Ateities" administracija

Spaudė „Šviesos" spaustuvė Kaune.

„ATEITIES“ SKAITYTOJŲ MALONI ŠEIMYNĖLE!

Nepaprastai saulėta ir maloni šių metų vasarėlė nepaprastai greit ir prabėgo. Rodos, greičiau, kaip kitais metais.

Štai jau prasidėjo pirmasis rudenėlio mėnesis, o nuo jo 1-sios dienos ir darbas mokyklose.

„Ateitis“ savo dvasios akimis mato visą savo skaitytojų šeimynėlę, iš visų kraštų susirinkusią į visas Lietuvos gimnazijas. Mato ją ir sveikina naujų mokslo metų darbą bepradedančią. Sveikina ir linki jai ko vaisingiausiai per šiuos 1936-37 mokslo metus padirbėti, naujų naudingų žinių bei patirimų įsigyti, saviauklos keliu gerą žingsnį pažengti.

O tuos savo narius, kuriems šiais metais teks praeitųjų metų žinias pakartoti ir pagilinti, „Ateitis“ taip pat drąsina, kad jie iš to didelės tragedijos sau nedarytų, bet tą, juos ištikusį namalonumą kuo-didžiausiai savo dvasios naudai apverstų.

Kadangi mokykla turi dirbti ne mokyklai, bet gyvenimui, tai „Ateitis“ yra geriausias kiekvienos mokyklos bendradarbis ir vertingiausias kiekvieno moksleivio(ės) prietelis.

Nes ji papildo, pagilina ir paįvairina mokyklos mokomąjį bei auklėjamąjį darbą, teikdama moksleivijai ir to, ko mokykla savo programon neįstengia paimti.

„Ateitis“, dar lietuvių tautai žiaurų svetimųjų jungą bevelkant, jau buvo parodžiusi to meto Lieuvos besimokančiam jaunimui didžiojo idealizmo kelius, kurie mūsų tautą atvedė į nepriklausomą valstybę.

Dabar „Ateities“ vienintelis ir vyriausias uždavinys yra taip auklėt Lietuvos besimokantį jaunimą, kad jis, kada turės savo rankose visuomenės vairą ir dirbs valstybės aparate, taip kreiptų visą lietuvių tautos gyvenimą, kad ji savo nepriklausomybę įstengtų išlaikyti per ilgiausius amžius.

„Ateitis“, taigi, dirba gražiai, didingai, garbingai lietuvių tautos ir valstybės ateičiai. Ji auklėja Lietuvai didžius idealistus ir taurius pasiryžėlius. Ji įspėja besimokantį jaunimą nuo jam grėsiančių pavojų melagingų mnčių ir nedoro gyvenimo šunkeliuose susmukti; ji rodo jaunimui kelią į amžinųjų, nekintamų ir nenykstamų, tiesos, gėrio ir grožio vertybių aukštumas.

Rengdama būsimąją Lietuvos inteligentiją tauriam darbui ir pasiaukojimui šioje laikinoje mūsų Tėvynėje, „Ateitis“, taigi, drauge rodo kelią ir kaip kiekvieno žmogaus Amžinąją Tėvynę pasiekti.

Dėl to „Ateitis“ yra tikrojo pilnutinio gyvenimo reiškėja bei ugdytoja.

Tat, taurusis Lietuvos mokyklų jaunime, susidomėk „Ateitim“, ją pamilk ir padėk jai jos kilniuosius uždavinius gyvendinti, ją patsai skaitydamas ir savo draugams(ėms) papiršdamas.

Dievo padedami tat ir stokime visi į darbą, visi varykime šių naujų mokslo metų naująjį barą.

1936. VIII. 25. *Redakcija*

J. Buračas VARGANAS GYVENIMAS

VYTAUTAS SIRIJOS GIRA

ŽODŽIO UŽGIMIMAS

Kaip girtuoklis, kurs eina per karčiamas
Ieškodamas kūnui nuodo,
Ašen keisto troškulio verčiamas
Savo žodžiais save atiduodu.

Mintys rimais ir sąskambiais raizgos,
Žodis žodį vaikos ir gena.
Kūrias naujas ir skambantis vaizdas:
Tai gimsta eilėraštis mano.

Nesuprast tau eilėraščių turinio,
Nesuprast mano žodžių mirgėjimo.
Jeigu nori — vadink mane durnium
(Aš ir tai daug kartų girdėjau).

Jeigu nori — sakyk, kad aš genijus,
Ar kad paprastas žodžio ubagas.
Žodžiai bėga ir popiery vienijas,
O mintis pašėlusiai skuba.

V. KAZLAUSKAITĖ

Graži rugpjūčio diena. Žmonės kerta rugius. Visi dirba. Tik Aldona slankioja be darbo iš vienos vietos į kitą. Nėra ką veikti. Visi įdomesnieji romanai po kelius sykius perskaityti. Kai kurios vietos net atmintinai išmoktos. Pagaliau ji susiranda patogią vietą pievoje, atsigula aukštininka ir žiūri į gražiai gražiai mėlyną dangų, vietomis puriais debesėliais nutaškytą.

— Ach, kad taip įsimylėčiau, — virpančiai šnabžda jos lūpos.

Jau pavasarį Aldona daug svajojo apie vasaros atostogas. Kūrė gražiausių planų. Vaizdavosi nuotykių, nė kiek neprastesnių negu romanuose skaitytų. O dabar... Atostogos baigiasi ir nieko neįvyko.

— Būtinai įsimylėsiu, — nusprendžia ji.

Bet į ką? Nėra tinkamo žmogaus ir tiek! Kad čia būtų koks Garry Cooper arba panašus į jį, kaip būtų gera! Šitame sodžiuje gyvo žmogaus beveik nepamatysi. Na, iš tikrųjų, kas čia yra?... Mama, tėtis, Vytas ir... tas idijotas Bronius. Geriau jo visai nebūtų, nes naudos iš jo jokios...

— Alia! Pietų! — pasigirsta toli brolio Vyto balsas.

Aldona eina į namus.

Verandoje prie stalo sėdi visa šeima. Vytuko mokytojas Bronius kalbasi su jo motina apie mokslą. Aldona atsisėda prieš Bronių.

— Kam jis tuos akinius nešioja? — galvoja ji. — Jau taip negražus, o jie padaro jį panašų į beždžionę.

— Baigiasi atostogos, — kalba motina. — Reikės vėl į miestą važiuoti. Jei Vytukas išlaikys į gimnaziją, būsit du mokiniai.

— Nebenoriu, mama, mokytis. Reikalinga man labai ta algebra, fizika... Galvos sukimas, daugiau nieko.

Bronius pasitaiso akinius.

— Non scolae, sed vitae discimus, — kalba jis rimtai drungnu balsu. Jo kakta suraukta, akys nuleistos.

Aldona nusijuokia.

— Pasakykit, ar visi seminaristai tokie baisūs? — klausia.

— Kaip tai suprasti „baisūs"?

— Nu, tokie, kaip jūs, tokie rimti.

— Aš tik už save atsakau.

Aldona vėl nusijuokia.

— Yra visai neblogų seminaristų. Aš kelius pažįstu. Pavyzdžiui, Burbys...

— A, tas...

— Būkit tik jūs toks...

— — — — — — — — — —

Pavakarys. Aldonos nuotaika tokia gera, jog ji darosi panaši į drugelį, kuris tik ką nuo rasoto žiedo pasikėlė. Pamato Bronių.

— Einam pavaikščioti, — staiga meta ji į Bronių mažutę savo ranką.

Bronius nustemba. Pirmą sykį Aldona jam mergaitiška. Vis dėlto nueina.

Vaikščioja Ventos pakrantėmis. Vakaras tylus. Vandenyje atsispindi medžiai. Iš tolo atplaukia valčių dainos. Bronius kažin ką kalba apie Abisiniją, Tautų Sąjungą, Hitlerį, Ispaniją... Aldona, tur būt, net negirdi. Ji žiūri svajodama į tolį. Pagaliau nepatenkintai paklausia:

— Kodėl nėra nė vieno gražaus ministerio? Visi tokie susiraukę, seni. Tiesa, vieną sykį mačiau laikraštyje gražų anglą. Rodos, Edenas...

Bronius susiraukia.

Aldona pažiūri į jį.

Kurį laiką jie eina tylėdami. Aldona skina gėles ir meto į Bronių. Jis kiekvieną sykį susiraukia. Kartais pasitaiso akinius.

— „Ich küss' genau so gut wie Tangolita", — tyliai dainuoja Aldona.

Bronius, rodos, jos ir nemato ir negirdi. Aldona būtinai nori atkreipti jo dėmesį į save ir dainuoja tolimesnes refreno eilutes. Tačiau Bronius tuomi nesijaudina.

— Tur būt jums nepatinka, kad aš vokiškai dainuoju?!

Atsakymo nesulaukia.

— Norite, kad dainuočiau apie rūtelių darželį?!

Vėl tyla.

— Jūs esat stačiai nepakenčiamas! Jau seniai man nusibodot!...

— Kuo aš kaltas, kad nusibodau. Pasistengsiu nebelįsti jums į akis.

— O ko dabar sykiu einate?

— Jūs pati pakvietėt!

— Tai sudiev!

— — — — — — — — — —

Laikrodis mušė, atrodo, vienuoliką.

Visuose namuose tyla.

Aldona guli lovoje. Mėnuo šviečia tiesiog į jos kambarėlį. Mistiškai išrodo Garry Cooper fotografija, kabanti ant sienos.

— Reiktų dar dviejų žvakučių prie paveikslo. Būtų visai poetiška! Jos dieną ir naktį degtų mano idealo garbei... Viena bėda, iš žvakučių visi juoksis. Visi, kiek tik jų čia yra... Tikrai, labiausiai juoktųsi Bronius... O gal visai nekreiptų į mane dėmesio? Taip, kaip šiandien... Ne! Geriau tegul juokiasi, pyksta ir neapkenčia, kad tik nebūtų abejingas!

Laikrodis išmuša dvyliktą.

— Bronius bus suviliotas! — nusprendžia Aldona ir užmiega su saldžia šypsena.

— — — — — — — — — —

Ir vėl rytas. Aldona rūpestingai rengiasi, stengdamos kuo gražiau atrodyti. Galvoja, kaip būtų galima Broniui patikti.

— Kokia aš vakar kvaila buvau! Kaip galima tokį Bronių vokiškais šlageriais pavilioti?! Jis labai rimtas, todėl jam patinka rimtos mergaitės.

— Reikės Aliai pasiūti kokią suknelę, — šnekina motina.

— Mamyte, kam man tų škurlių? Geriau tuos pinigus atiduotum kokiam neturtingam mokiniui. Suknelių jau ir taip daug turiu.

Bronius netikėjo savo ausimis. Dar vakar Aldona būtų skandalą pakėlusi, kodėl motina nori tik vieną suknelę pirkti, o ne dvi, tris... Atsidėjęs pažiūrėjo į ją.

Aldona buvo kukliai akis nuleidusi į kavos puodelį. Ji juto Broniaus žvilgsnį.

— Puiki pradžia, — pagalvojo.

Po pusryčių ėjo padėti darbininkėms rugių rišti. Ji žinojo, kad Bronius dažnai su savo mokiniu po laukus vaikščioja.

Ji ir šį sykį neapsiriko. Pamačiusi ateinant Bronių, uoliau ėmėsi darbo. Skruostai paraudonavo, akys ėmė žėrėti.

— Tur būt jis galvoja, kad aš labai, labai graži... — mąstė Aldona, kada Bronius buvo netoli jos.

— Padėk Dieve! — sušuko Bronius darbininkams.

— Dėkui, dėkui.

— Prašau, ponaičiai, į talką. Panelė štai jau nuo pat ryto darbuojasi, — juokėsi darbininkai.

— Matau, kad pavargusi...

Aldona širdyje dėkinga tam gerajam darbininkui, kuris atkreipė į ją Broniaus akis.

— — — — — — — — —

— Gal vėl pasivaikščiosim? — po pietų klausia Aldona Broniaus.

— Kaip, panelė, norite. Maniau, kad pykstate.

— Ko aš pyksiu?... Pati vakar kvaila buvau. Nemanykit, kad aš tokia visuomet esu. Norėjau tik jus paerzinti.

— Tai einame.

Šiandien Aldona jau visai kitokia. Kalbasi rimtai. Retkarčiais siurpi, švelni šypsena pasirodo jos lūpose.

— Aš kiek nuvargau. Sėskime ant pievos. Čia taip gražu...

— Koks rašytojas jus labiausiai žavi? — po kiek laiko klausia Aldona.

— O man visų geriausiai patinka Baironas. Puikūs jo raštai, bet jis pats dar puikesnis! Kiek jis daug kentėjo, kiek išgyveno!... Toks gražus ir toks nelaimingas!... Broniau, aš jaučiuosi į jį panaši esanti. Niekas gyvenime manęs nesupranta. Aš labai nelaiminga...

Kitą sykį Bronius būtų iš tokios kalbos tik nusijuokęs. Bet dabar ne. Pažiūrėjo į Aldoną.

Ji buvo aiškiai susijaudinusi. Krūtinė dažnai alsavo. Akys buvo nuleistos.

— Gal ir iš tikrųjų ji nelaiminga, — galvojo jis. — Dažnai žmogus po linksmumo kauke slepia savo širdies skausmus.

O Aldona tuo pačiu laiku mąstė:

— Jam patinka mano blakstienos...

Garsiai gi deklamavo:

„Pasaulio niekada aš nemylėjau
ir mylimas jo nebuvau".

— Laimingas Baironas, kad pasaulio nemylėjo! O aš jį taip myliu!

PR. KOZULIS

LINŲ LAUKAS

Melsvas laukas tolyn driekias,
Plakas vėjuj, vilnija lengvai.
Pakelėse tyliai linksta žalios liepos,
Pakelėm liūliuoja mėlyni linai.

Slenka slėpinys per lankas,
Ima saulėj grūdas gelst ir bręst,
Laimė galvomis melsvų gėlių atslenka —
Slenka slėniais ji ieškodama manęs.

Gal užklys laukuos paklydus,
Ji lyg saulė lauke nusileis —
Lyg mergelę, tyliai takeliu ją lydžiu,
Nukeliauja vėl ji mėlynais keliais.

Želmenyse laimė slėpės
Ir užliejo lauką mėlynai,
Linksta, lyg senelės, pakelėse liepos,
Pakelėse liūli mėlyni linai.

Visi žmonės man tokie brangūs... Visiems noriu tik gero... O jie!... Jie manęs nesupranta...

Aldona pakelia liūdnas akis į Bronių. Jis nežino, ką sakyti.

— Nusibodau aš jums savo kvaila kalba. Kam aš be reikalo atveriu kitam savo širdį... Vistiek manęs nesupras...

— Aldona...

— Geriau pakalbėkime, ką nors linksmesnio. Papasakokite man ką nors, o aš tuo tarpu nupinsiu vainiką.

— — — — — — — — —

Baigėsi rugpjūtis. Vytukas išlaikė egzaminus.

— Ponas Broniau, padėsite Vytukui toliau mokytis. Jis neįpratęs, vienam bus sunku, — kalba Aldonos motina.

— Ne, ponia.

— Kodėl? Argi jūs nepatenkintas mokiniu?

— Patenkintas...

— Tai kodėl?

Bronius pradeda mykčioti ir parausta.

KAZYS BRADŪNAS

TANGO GIRIOJ

Aukštos pušys, atsiminkite kaip augot,
Kaip šventadienį čia būdavo ramu,
Šiandie atnešė į girią naują tango...
Kur suktinis? Kur armonika kaimų?...

Kažin kur, toli, geneli, vienas kalsi.
Negirdėsim, kaip tyliai giria dundės...
Medžių kalbą, paukščių giesmę dūdų balsas
Užustelbs be jokių žodžių, be širdies.

Suraliuotum, piemenėli, vėl pavėsy,
Atsilieptų gal gegutė paupėj...
Veltui, veltui aš ir tau, sesut, kalbėsiu —
Šiandie, aišku, tau kas kita čia rūpės.

Tai vejiesi šviesius vakarus, tėvyne...
O! Suspėsi prie gūdžiųjų šermenų...
Tu nemirsi, tu nebūki nusiminus —
Tau aš ašarą nušluostau, raminu.

Bet tegu. Tau pasakysiu viską aiškiai.
Tave linksmą jau labai retai randu.
Užliūliuotų vieną vėjas šitoj aikštėj,
Rytą budintų atošdamas ruduo.

Ar girdi, kaip volungėlė graudžiai verkia?
Ir gegutė be kalbos — lyg nesava.
Šiandie girioj į modernią kontromarkę
Išmainyta jau suktinio Lietuva.

BALYS SEREVIČIUS

ĮDOMI MEILĖ

Pas mano grįčią uosių eilės,
Žiogeliai šoka čia kasnakt.
Įdomi buvo tavo meilė,
Lyg pasaka pradėta sekt.

Sakyk, o kam tada liūdėjai
Ir ko tikėjais tu kadais,
Nuvys jurginai nužydėję,
Nejau taip viskas pasikeis?

Žvaigždžių takai danguj nutysta,
Gražu gyvent — kas apsakys,
Žmogus keliaudamas paklysta
Ir saulėn pakelia akis.

Be meilės buvo tavo žodžiai,
Aš patikėjau — tai tiek to,
Kad man tikros širdies nerodei,
Naujai gyvensiu aš rytoj.

Pro kaimą suka žalios lankos,
Ulbuoja volungės beržuos,
Žiūrėk — žvaigždė skliautu nuslinko,
Klausyk — jaunystė mums dainuos.

Aš tau priminsiu prisiminęs,
Kaip ėjo dienos iš mažens,
Kad vieškeliais klevų tėvynės
Naujai gyvenimas sruvens.

EŽERAS — MOKSLEIVIO VASAROS DRAUGAS („N. Romuva)

DR. A. MACEINA

RELIGINIAI MOKSLO PAGRINDAI*

Nusimokiusiems ir tuščių frazių apsvaigintiems mūsų laiko žmonėms gal būt juokinga atrodys kalbėti apie religinius mokslo pagrindus, nes mūsų amžius nieko nenori žinoti iš viso apie *pagrindus,* o tuo labiau apie *religinius* — ir dar *mokslo,* to triumfuojančio dievuko. Vis dėlto šis dievukas, kuriam kai kada pasmilko ir Tikrojo Dievo garbintojai, nė kiek nenustos garbės, jei prisipažins prie tikrosios savo kilmės, kuri kaip tik ir veda į religijos sritį. Todėl imdamies kalbėti pradžioje įrašytąja tema, bandydami įrodinėti mokslą pačiuose savo pagrinduose turintį ryšio su religija, anaiptol nenorime pažeminti jo orumo. Mūsų pastangos siekia tik vieno tikslo, kad kiekvienai kultūros sričiai — taigi ir mokslui — teikiama pagarba būtų paversta Dievo garbe, kad, kaip sako šv. Raštas, žmonės „matytų gerus jūsų darbus ir garbintų jūsų Tėvą, kurs yra danguje" (Mat. 5, 16), nes tame glūdi tikroji kiekvieno kultūros darbininko pasisekimo paslaptis.

Bandyti parodyti mokslo ryšį su religija mus verčia, be kita ko, ir nuolatiniai priekaištai, daromi katalikiškoms mokykloms, ypač aukštosioms (tarp jų ir V. D. U-to Teologijos-Filosofijos fakultetui), esą jos, siedamos mokslą su religija, nusidedančios mokslo objektivu-

* Šitas straipsnis buvo parašytas 1931 m. ir įdėtas „Ryto" 2273 nr-ry. Pagrindinės jo mintys yra aktualios ir dabar, nes tas pats mokslo ir religijos santykių nesupratimas kartojasi ir dabar — kartais visai sąmoningai (Plg. „Moksleivis" 1936 m. 5, 6—7 nr.). Čia straipsnis dar papildomas. *Aut.*

mui ir sykiu netenkančios mokslinio savo pobūdžio. Tuo tarpu šitas priekaištas yra tik arba nesusipratimas arba blogos valios padaras. Mokslo ir mokslingumo šaknys glūdi religijoje.

1. Mokslas ir jo praeitis

Kiekvienas mokslas yra paremtas ištisos kartų eilės darbu, kuris, kartais, trunka ilgus šimtus ir net tūkstančius metų. Jo dabartis remiasi praeitimi, o ateitis turės remtis ir praeitimi ir dabartimi, nes tolimesnis mokslo kūrimas nėra įmanomas be pirmatakų laimėjimų. Šių dienų kai kurių mokslo šakų pakrikimas (ypač filosofijoj) kaip tik ir įvyko todėl, kad nebuvo tinkamai įvertinti praėjusių amžių laimėjimai, kad naujųjų laikų mokslininkai panorėjo patys vieni pradėti mokslinę kūrybą nuo pačios pradžios. Šitos pastangos girtinos dėl savo drąsumo, bet jos vedė neišvengiamai į mokslo sumenkinimą ir seniai žinomų tiesų ir klaidų kartojimą; tas paskutiniais laikais vis labiau pradeda ryškėti kai kurių mokslo šakų padangėj.

Mokslas be tradicijos, be savo praeities negali būti tinkamai išplėtojamas. Ką mokytojas yra pagimdęs, tą jo mokiniai turi ugdyti toliau, turi tobulinti, papildyti naujais laimėjimais ir naujais atradimais. Šitame vyksme po kiek laiko galima, paviršutiniškai stebint, nė neįžiūrėti mokytojo darbo, bet savo pagrinduose šis mokslas visados turės tą mintį, kurią tarė pirmasis jo grindėjas.

Todėl mokslas gali pripažinti didžiulę pažangos reikšmę, bet šitos pažangos jis nepasieks be reikiamo savo augimo tarpsnių pažinimo. Jis turi viena akimi nuolat žiūrėti į neribotą galimybių priekį, bet kitą turi būti atkreipęs ir į *nueito* kelio tolį. Tik tokiu būdu jis gali išvengti ir pirmatakų klaidų ir nereikalingo senybių kartojimo.

Šis bendras visiems mokslams reikalavimas didelei tų pačių mokslų nelaimei vadinamo švietimo (17—18 šimt.) laikais buvo visiškai nepaisomas. Tai buvo istorijos aptemdinimo amžius. Bet su istorinės nuojautos atbudimu mokslininkams vėl pasidarė aišku, kad kiekviena pažinimo sritis turi siekti pačių savo šaknų, kad žvelgimas į savo praeitį nė kiek mokslui nekliudo sparčiai žengti priekin. Šiandien šita nuomonė yra beveik visuotinė.

Ir štai, eidami atgal mokslo nueitu keliu, siekdami giliausių jo praeities amžių, tiesiog tirdami jojo kilmę, *mes* kaip tik ir *susiduriame su religija,* dariusia begalinės įtakos pačius mokslo pamatus tiesti ir savo šviesa nuspalvinusia pirminį mokslo pobūdį.

2. Religija — mokslo tėviškė*

Pirmaisiais žmonijos mokytojais galėjo būti kova dėl būvio, medžiaginio apsirūpinimo stoka ir net įgimtieji palinkimai. Bet šitų akstinų pažadinti darbai neišėjo iš gamtos srities: *jiems trūko kultūringumo pabūdžio.* Juk kultūrinis veikimas yra ne kas kita kaip sąmoningos žmogaus pastangos kokį nors gamtos objektą suformuoti pa-

---

* Plačiau apie šito skyrelio klausimus galima rasti žymaus pedagogo ir filosofijos istoriko *O. Willmann'o* veikale *Aus dem Werkstatt der Philosophia perennis,* Freiburg i. Brsg. 1912.

gal *aukštesnę idėją.* Ideja yra būtina ir esminė, kultūrinio veikimo žymė. Kur nėra idejos, ten nėra kultūros, ten yra tik daugiau ar mažiau instinktivinis gamtos pasireiškimas. Sakytų akstinų pažadintuose darbuose idejos arba visiškai nežymu, arba ji yra tokia tamsi, jog apie tų darbų priklausomumą kultūrai dar netenka kalbėti. Jie pirminio žmogaus darbus atvedė tik ligi kultūros slenksčio.

Bet į tikrąjį kultūros rūmą juos įvedė *religija.* Reikalas gintis nuo šalčio, nuo žvėrių galėjo paraginti žmogų statyti sau lūšneles iš akmens arba iš medžio. Bet tikrasis architektūros *mokslas ir menas* (vad. kultūros apraiškos) atsirado tik tada, kai pradėta statyti *šventyklos.* — Įgimtas žaismo noras galėjo pastūmėti žmogų išrasti muzikos instrumentus, bet tikrasis muzikos *mokslas ir menas* gimė tik tada, kai šie instrumentai buvo pavartoti *kulto* reikalams. — Liaudies dainos, mitai ir legendos priklauso žodinei kūrybai, bet tikroji *literatūra* buvo pagaminta tik tada, kai buvo pradėta surašyti tautos šventieji himnai, šventieji raštai ir apeigų taisyklės. Visų tautų literatūros pradžioje stovi *religiniai raštai.* — *Gramatikos* mokslas kilo iš pirminių tikėjimo versmių aiškinimo ir nagrinėjimo. — *Matematikos disciplinas* į gyvenimą pašaukė reikalas išmatuoti ir nustatyti aukojimo vietas, pastatyti aukurus, suvokti ateinančių švenčių laiką. — *Astronomijos* gimdytoja yra *astrologija,* kuri buvo grynai religinio pobūdžio mokslas, svarstąs žmogaus likimą, kurį yra jam dievai paskyrę. — *Istorijos* mokslo pradžia siekia mitų gadynę, kurios veikėjai buvę arba tiesiog pusdieviai, arba žmonės, palaiką ypatingai artimus ryšius su kito pasaulio būtybėmis[1].

Taigi, pasirodo, kad *sakralinis mokslo pobūdis buvo pirminė jo žymė.* Įvairių religijos reikalavimų jis buvo pašauktas gyventi ir pradžioje tarnavo grynai religiniams tikslams. Tik vėliau, kada žinių prisirinko pakankamai, jis pradėjo eiti savarankišką kelią. Bet *šitas religinis mokslo kilimas niekados neturi būti pamirštas, nes jis, parodo, jog religija yra neatskiriamai su mokslu susijusi, kaip pirminis jungiamasis pradmuo, kuriuo buvo susiję visos kultūrinio gyvenimo sritys.*

3. Mokslo vieningumas

Tiesa, šiandien mokslas yra susiskaldęs, tiesiog net pakrikęs. Bet tai dar nereiškia, kad jis iš esmės turėtų toks būti. Juo šitas pakrikimas eina didyn, juo labiau kyla reikalas mokslą sintetinti, atstatyti organinę vienybę tarp atskirų jo šakų ir tą ligi nesusikalbėjimo vedančią specializaciją atbaigti žinijos vieningumu. Žinija yra vieningas organizmas, o paskiri mokslai yra šito organizmo nariai. Todėl jie turi gyventi kartu ir sau ir visumai, turi plėsti savarankišką gyvenimą, bet turi kartu nepamesti iš akių ir to principo, kad šitas savarankiškas jų gyvenimas galutinėj sąskaitoj yra ne kas kita, kaip tarnyba visam organizmui.

Pirminiame žinijos vieningume, kurį būtų galima pavadinti

---

[1] Plg. *Th. Carlyle,* Les Héros, le culte des héros et l'héroique dans l'histoire, Paris 1888.

viršiniu vieningumu ir kuriame atskiros mokslo šakos tebebuvo tik galimybėj, jungiamasis pradmuo buvo *religija*[2]. Pirmieji žmonijos kultūros darbininkai buvo *skelbėjai* dieviškųjų dalykų. Juos vadino pranašais, žyniais, vaidilomis ir kitokiais vardais. Tai buvo lyg ir tarpininkai tarp gamtinio ir antgamtinio pasaulio. Jų rankose buvo dangaus ir žemės paslaptys. Jų papėdininkai buvo *išminčiai,* kurie daugiau prisiartino prie šio pasaulio ir jame veikė kaip įstatymų leidėjai arba dainiai. Tikrieji išminčių palikimo paveldėtojai buvo *filosofai,* kitaip sakant *išminties mylėtojai,* jau nebe išminčiai, nes išmintis, anot Pitagoro, priklauso tik vienam Dievui; žmogus tuo tarpu galįs būti tik išminties draugas arba mylėtojas. Su tuo ir jungiamasis žinijos pradmuo pasidarė jau ne religija, bet *filosofija*[3].

Išvedus aiškią skiriamąją liniją tarp filosofijos ir religijos[4], įvykus specialiųjų mokslų išsiskyrimui iš filosofijos, jungiamasis pradmuo nebeteko senos reikšmės, ir atėjo žinijos skaldymosi gadynė. Šiandien šis susiskaldymas yra įvykęs faktas. Bet šiandien, kaip ir prieš daugelį šimtų metų, lieka teisingi Mikalojaus Damasceno žodžiai, kad filosofija yra tėviškė, į kurią keleivis, perėjęs įvairias pažinimo sritis, vėl sugrįžta. Ir tikrai. Kiekvieno specialaus mokslo atstovas, jei jis nori rasti giliausią išaiškinimą savo srities dalykams, neišvengiamai turi sukti atgal į filosofiją, nes tik ji viena gali tinkamai atbaigti specialiųjų mokslų išvadas. Šis procesas šiandien jau galima nesunkiai pastebėti. Taigi, pasirodo, kad filosofija vėl darosi jungiamasis žinijos pradmuo.

Bet to dar negana. Logiškai plėtojama filosofija, pradėjusi svarstyti pažinimo normas ir vyksmą, per bendrus ir specialius buities nagrinėjimus, prieina tyrinėti santykius tarp žmogaus ir Aukščiausios Būties. Filosofijos darbas baigiasi *religijos filosofija,* kuri nuosekliai veda į apreikštąją religiją, ką nagrinėja jau *teologija.* Taigi vėl pasirodo, kad filosofija, privedusi prie religijos, jai užleidžia jungiamojo pradmens vietą, pati pasilikdama tarpininku tarp specialiųjų mokslų ir religinio žinojimo. Todėl mokslų jungimasis, šiuo atveju jau *vidinis,* vėl grįžta prie to paties sakralinio pobūdžio, kokį turėjo ir savo užuomazgoj. Tai yra lyg keleivis, iš savo tėvynės iškeliavęs, apėjęs daugelį šalių, daug matęs, prityręs ir išgyvenęs, visašališkai subrendęs, vėl grįžta į savo paliktą tą pačią tėvynę pradėti tikrai kūrybišką gyvenimą. *Tikrojo mokslų vieningumo pagrindas yra religija.*

4. Ętinis mokslo pobūdis

Ieškoti mokslo *tikslo* šalia mokslo šiandien daugeliui dar atrodo labai juokinga. Bet posakis „mokslas mokslui", gal būt, gerai tinka

---

[2] Šį dalyką yra ypač pabrėžęs žymiausias rusų filosofas *Vl. Solovjovas,* plg. *Prof. St. Šalkauskis* L'âme du monde dans la philosophie de Soloviev, Berlin 1920; to paties „Solovjovo pasaulio sielos koncepcija", *Logos* 1926.

[3] Filosofija, kaip jungiamasis žinijos pradmuo, buvo ypatingai ryški graikų gyvenime.

[4] Šitoji linija aiškiai buvo išvesta *Šv. Tomo Akviniečio.* Kai kas tomistinėje filosofijoje mato net per didelį filosofijos atskyrimą nuo teologijos. Todėl gryna nesąmonė yra kalbėti apie filosofijos pajungimą teologijai. Tai ypač netinka tomistinei filosofijai. Filosofija ir teologija dirba skirtingais metodais.

viešų iškilmių deklamacijoms, tik ne tylios valandėlės metui, kada vidinis balsas priversdamas klausia: kam gi galų gale dirbamas mokslo darbas? Jam reikia atsakyti, atsakyti ne tuščia fraze, bet savo vidumi. Jam atsako ir mūsų laikai.

„Mokslo darbą dirbu tam, kad tiksliai panaudočiau savo talentus“ — skamba pirmas atsakymas. Bet mūsų laikai nepastebi, kad giliausioj esmėj šitoks atsakymas yra *religinis* atsakymas; jau pats žodis „talentas“ yra paimtas iš šv. Rašto. Kristaus palyginimo apie penkis, tris ir vieną talentą prasmė glūdi šitame atsakyme. Kristus liepė neužkasti gautų talentų, bet juos tiksliai panaudoti, kad atneštų procentų. Mokslo darbo dirbimas šiokia intencija duoda mokslui etinio pobūdžio, nes atlieka įsakytą pareigą.

„Mokslo darbą dirbu visuomenės gerovei“ — skamba antras atsakymas. Dar geriau. Šitame darbe glūdi religinis artimo meilės įsakymas, dar labiau pašventinąs mokslo kūrimo pobūdį.

„Mokslo darbą dirbu, ieškodamas tiesos“ — atsako rimčiausieji. Bet kas gi yra tiesa pačioj giliausioj savo esmėj? Tardami žodį, kuris atitinka mūsų mintį, mes pasakome *moralinę tiesą*. Bet šitas žodžio atitikimas mintį dar nieko nesako apie pačios minties tikrumą. Norėdami tai patirti, turime suvokti minties atitikimą *daiktui*. Mintis yra tiek tikra, kiek ji atitinka daiktą. Šiuo atveju turėsime jau *loginę tiesą*. Savo ruožtu minties atitikimas daiktui taip pat dar nieko nepasako apie paties daikto tikrumą. Todėl, norint susekti tiesą giliausia prasme, reikia eiti dar toliau ir pažinti atitikimas tarp daikto ir idealinio jo tipo, arba pirmavaizdžio, pagal kurį jis yra sukurtas. Daiktas yra tiek tikras, kiek jis atitinka savo pirmavaizdį. Šitas daikto atitikimas savo pirmavaizdžiui bus jau *ontologinė tiesa*, tiesa giliausia prasme.

Bet idealiniai daiktų tipai arba pirmavaizdžiai glūdi Dievo Prote, kuris juos įmedžiagino mūsų pojūčiais prieinamoje tikrovėje. Todėl mokslas, ieškodamas giliausia prasme tiesos, kaip tik ir dešifruoja šituos pirmavaizdžius ir paskaito paslėptą Dievo mintį. Šiuo atveju mokslas vėl susiduria su Amžinuoju Logu, per kurį visa yra sutverta, kuris yra visokios išminties ir mokslo versmė, kuris yra pasakęs: *„Aš esu Tiesa!“* Šitokiu susidūrimu mokslas įgauna dar didesnio etinio ir sakralinio pobūdžio[5].

5. Katalikybė ir mokslas

Akivaizdoj šito etinio ir religinio mokslo pobūdžio aiškėja Katalikybės santykiai su mokslu. Ji ne tik kad negali būti mokslui priešinga, kaip labai klaidingai ir tendencingai mėgdavo ir tebemėgsta pasakoti Katalikybės priešai, bet ji tik viena tinkamu būdu nurodo galutinį mokslo tikslą ir per jį ryšį su visokio mokslo šaltiniu — Amžinuoju Logu. Katalikybė, ir savo kilme, ir savo turiniu būdama labiausiai vieninga, yra pašaukta visados, ypatingai šiais laikais, nuro-

---

[5] Apie įvairius tiesos laipsnius ir tiesos santykį su Dievu patartina paskaityti *prof. Šalkauskio* veikalą *Kultūros filosofijos metmens* (Kaunas 1926) skyrelį „Žinija“.

dyti mokslui jungiamąjį pradmenį ir sugrąžinti žinijai prarastą organinę vienybę. Šiam reikalui ypatingai gerai tarnauja nuo praėjusio šimtmečio prasidėjusieji kurtis *katalikų universitetai,* bendrai, aukštosios katalikų mokyklos ir katalikiškieji fakultetai valstybiniuose universitetuose. Dabartiniame teorinės srities chaose jie yra lyg kokios mažos salelės, iš kurių sklinda raminančioji jėga, grąžinanti intelektualinį gyvenimą į tikruosius kelius, kad vietoje kovos su Dievu, kuri veda į visokių vertybių praradimą, būtų pradėtas tikrai mokslinės kūrybos darbas, vainikuojamas pilnutinės žinijos sukūrimu. Kaip kiekviena kultūros sritis siekia pilnutinio gyvenimo, taip jo siekia, gal dar su didesniu ilgesiu, ir teorinė sritis. Bet jo pasiekti kitaip nebus galima, kaip tik pasigaunant vedamųjų religijos idejų. Kur to nėra, ten dabartinis pakrikimas ir liks visuotiniu blaškymusi. Todėl katalikų universitetai ir katalikiškieji fakultetai, tvirtai laikydamiesi religijos gairių, yra pirmieji pašaukti sukurti tokią pilnutinę žiniją, kurios taip labai trokšta iš visų pusių nuvarginta dabartinio žmogaus dvasia.

Iš kitos pusės *katalikybė yra* taip pat *pašaukta išgelbėti mokslą nuo visiško suprofanavimo* ta prasme, kad jam būtų grąžintas tas sakralinis jo pobūdis, kuriuo jį religija pažymėjo dar pačioj užuomazgoj. Mokslo darbas, kaip ir kiekvienas kitas krikščionio veikimas, turi būti pašvęstas ir jungiamas dieviškojo pradmens. Ir vėl katalikų aukštosios mokyklos čia padarys žymių permainų, mokslinį išsilavinimą jungdami su religiniu uolumu ir tuo būdu užgrįsdami tą didžiulią spragą, kuri yra dabar padaryta tarp religijos ir gyvenimo bendrai ir tarp mokslo ypatingai.

Galop *katalikybė laisvina mokslą.* Šiandien daug kalbama apie mokslo laisvę, bet labai maža suvokiama tikroji tosios laisvės prasmė. Katalikas mokslininkas negalvoja dogmatiškai ir neaukoja savo kritiškumo bei moksliškumo dogmai. Bet jo dvasia yra tokia plati, jog joje yra vietos ir religijos dogmoms[6]. Jis turi pakankamai Dievo malone stiprinamo susivaldymo ir rimtumo atsispirti nekritiškiems įspūdžiams ir užplūdusioms dienos nuomonėms. Tai nėra nelaisvė. Mokslo nelaisvė kaip tik ir yra glamonėjimasis su laiko dvasia ir laiko prietarais. Ir moksle yra mados kvailybių, kurioms atsispirti reikia ne mažiau valios, kaip ir gyvenimo madoms. Katalikai mokslininkai ir katalikų aukštosios mokyklos gal būti pirmieji stojo prieš tokias mokslo madas, kurios daugelį tiesų buvo aptemdžiusios ir iškreipusios. Reikia tik prisiminti senesnes pažiūras į vidurinius amžius[7] ir dabar, ir pamatysime, kaip mada gali užtrinti objektyvios tiesos pažinimą, ir koki dideli yra katalikų mokslininkų ir katalikšikųjų mokyklų nuopelnai.

---

[6] Apie katalikų mokslininkų dvasios siaurumą paprastai mėgstama daug kalbėti. Bet šitie mėgėjai nepastebi, kad kataliko dvasia yra žymiai platesnė, nes ji apima *visą* gyvenimą: ir gamtą, ir kultūrą, ir religiją. Tuo tarpu mokslininkai ateistai apima tik gamtą ir kultūrą. Religijos dalykai jų dvasioje netelpa. Kur tad yra siaurumas?

[7] Apie vidurinių amžių „raugą" teks skyrium pakalbėti.

EUG. MATUZEVIČIUS

PIEMENS JAUNYSTĖ

Kažkaip prisiminiau aš vėl tave,
Žalioji piemenio jaunyste!
Žinau — nebebraidysiu gaspadoriaus žirnių
Ir nebe man į tas dienas sugrįžti...

O kaip graudu ir ilgu šičia!
Tai vėl, tai vėl vaidenasi žaliasis šilas — —
Tur būt, dar atmeni, kaip uogas rinkom,
Kaip bėgdavom namo laukais sušilę...

Išbardavo mus kartais tėtis
Ir pažadėdavo net beržo košės...
Ojo! ir vėl gyva ta klėtis —
Už jos ten žalios liepos ošia...

Kai kam atrodys tai nerimta
Ir šitie žodžiai bus neaiškūs, —
Gi tau, piemens jaunystės drauge,
Tai bus širdies aiškiausias laiškas!...

Ir tų žiedų ir vasarojaus
Aš negaliu niekaip užmiršti... —
O atmeni, tur būt, kai pas mergiotę
Jaunikiai ėjo pasipiršti!...

Ir tu tada juk taip stebėjais,
Iš kur to piršlio toks liežuvis...
Armonika skardeno vėjais —
Ir nuo dainos apsvaigę buvom.

Dažnai prisimenu tą jauną piemenaitę,
Kurios žąsis išbaidėm kartą.
O ji tada ilgai graudinosi ir verkė,
Nubėgusi prie vartų...

Ir kaip smagu mum būdavo,
Kai lūpose virpėdavo piemens ragelis,
Kai vakarais nuo mūsų juoko
Net gluosnis linko šalia kelio!...

O tu dabar paaugęs jau berniokas —
Žaliuos laukuos ir linksmo veido, —
Bet pasakyk, ko dienos pilkos
Į širdį skausmą įsileido...

Šias eilutes rašydamas, nubraukiu ašarą,
Prisipažinsiu — net verkiu...
Ir gaila taip tų ružavų saulėlydžių,
Piemens jaunystės ant laukų!...

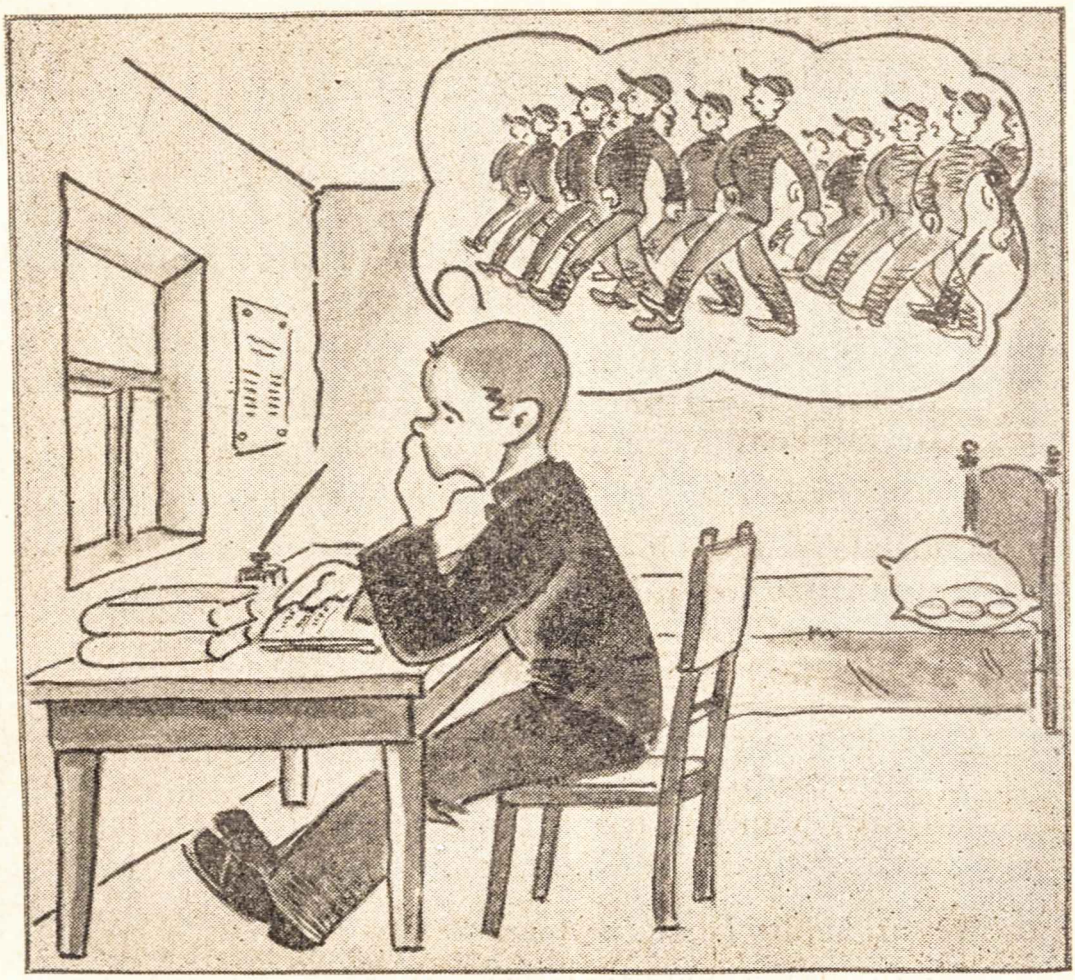

KARINGO MOKSLEIVIO SVAJONĖS

GIMNAZIJOS POETO VIZITAS REDAKTORIUI

Bendradarbiai savo redaktoriaus niekada neužmiršta. Jie ir redakcijon lankosi ir butą suranda, na, o laiškais bombarduote bombarduoja. Spausdink, sako, susimildamas spausdink. Tokių daugumas. Jie rūpestingi tik savimi. Jiems patiktų, ką! — triumfuotų, jei jo darbais visą numerį perpilditum (žinoma, pasitaikintų, kad ir netilptų net visi). Kiti — nusižeminimo vaikai. Skaityk, prašo, turėk kantrybės, o paskui į krepšį mesk. Jų tarpe daugumas su baltomis aptų apykaklėlėmis (su ružavomis retai). Skaito redaktorius, džiaugiasi geresniais trupiniais ir kartas nuo karto skaitytojams parodo naują gabumą, būsimąjį talentą. Patiems bendradarbiams ir bendradarbėms, anot M. Linkevičiaus eilėraščio, pasiunčia „baltą balandį su marga gromata snape“, atsako čia pat numery, kartais gatvėj, kine, žiemos metu čiuožykloj. Bet ir vėl tas pats. Ir vėl rašo ir vėl eina. Taip nuo pradžios iki galo. Vasarėjant redaktoriaus kantrybė apsenka, kaip ir tos upės Lietuvos saulėje pervargusios. Jis tada ilgiau neparašo, jis rankraščių krūvų nebesuspėja perskaityti. O atsakyti? Nu, aišku. Tada galvoja kartu į visus prašnekti, parašyti straipsnelį. Ir taip šitų mokslo metų gale, kada 5–6 nr. jau ilsėjosi mašinų platformose, o sunaudotieji ir atspaustieji rankraščiai, įregistruotos korespon-

dencijos lipo į krepšį, redaktorių atlankė laimingas atsitikams, vedinas vienu mūsų kruopščiu bendradarbiu, vienos gimnazijos poetu.

Aš baigiau pertinkrinti rankraščius. Nuo stalo stumiau „Kreivųjų šypsenų" pletkus apie Šiaulių septintokes. Į Aukštaičių 15 duris kažkas jaunikliu geneliu nedrąsiai pasibeldė. Aš kviečiau, kaip visada, — visa gerkle. Į kambarį stinktelėjo gimnazistiškai drausmei nelabai klusni galva, geriau sakant, plaukų kuokšta. Kyštelėjo ir pasiliko. Nežinau, ar mano svečią nustebino kuklus redaktoriaus gyvenimėlis ar tos krūvos rankraščių ligi pačio slenksčio. Turbūt, jos, nes žmogelis ant pirštų taikstydamasis, lyg bijodamas kokią šventenybę išniekinti, prislinko prie stalo. Kai pasakė savo pavardę, aš padariau pagarbią miną ir į savo fizionomiją sunktelėjau truputį nemalonaus kraujo, nes paskutinieji bendradarbio rankraščiai dar nebuvo žiūrėti, tat ir atsakymui įdėtasis pašto ženklas eilės tebelaukė.

— Matau, pone redaktoriau, kad popieriuose skęsti. Aš taip ir maniau. Todėl ką, sakau, kamuosiu visokiais klausinėjimais. Atėjau, pasiklausiu visko nuo karto ir visam mūsų būreliui pasakysiu, ko reikia „Ateičiai" rašant. Visiem mūsų gimnazijos poetam ir beletristam pranešimą grįžęs padarysiu. O kai bus literatūriškas bendradarbiavimas su Rokiškiu ar Biržais, tai ir jie iš manęs sužinos.

Aš dariausi patenkintas. Aš jutau, kad valanda su visais bendradarbiais išsikalbėti artinasi. Aš, galvojau, pasinaudosiu tuo pasikalbėjimu vietoj mano projektuojamojo straipsnio. Aš daviau valią mano poetui klausinėti, bartis, koliotis — viską, ką jis tik širdy turėjo. Jis, pasirodo, net susirašęs klausimus turėjo. Kaip katekizme. Pradėjome nuo poezijos ir beletristikos.

— Ko redaktorius norėtų iš mūsų kūrybos?

— O, jis norėtų labai daug ir labai mažai. Jis norėtų išauginti puikių rašytojų, atrasti naujų talentų. Todėl mes visi taip džiaugiamės, kad „Ateity" turime laimės spausdinti gerų eilėraščių, daug žadančios beletristikos. Mes jaučiame, kad auga žmonės. Bet norime, kad ir augtų, kad nenorėtų iš karto šokte iššokti. Juk iš viso pasaulis labiau augimą temėgsta. Todėl ir pykstame kartais, kad naujieji mūsų draugai, sulypdę pusantro posmo, jau grąsinte grąsina įdėti.

— Bet jūs nededate. Kodėl „Moksleivis" ar „J. Lietuva" deda visa, kas tik posmais parašoma.

— Klausyk, broli, kas iš to, jei įdėčiau nieko nežadantį, ir nieko neturintį eilėraštį ar beletristikos gabalą. Dažnai toks naujas „poetas" po to įsivaizduoja save baisiu daiktu, pradeda akiplėšiškai listi visur su savo „kūryba", nebesimokyti ir vien tuo tegyventi. O pačiai kūrybai! Jei norime, kad literatūra būtų mylima ir gerbiama negalime jos balaganu paversti. Kas beskaitys, jei ji bus nuliaus verta. Labiausiai eilėraščius. Jau ir taip juos mažiau skaito, na, o jei dar menkinsime... Pagaliau ir pačiam rašančiajam. Jei jis neturės talento, tai vien spausdinimu netaps rašytoju. O jei turės talento, tai paskum pats kada nors turės rausti dėl tų savo mėginimų. Tačiau, gink Dieve, nesame tos nuomonės, kad moksleiviai savo darbų nesiųstų „Ateičiai". Dažnai jie per mažai tejaučia autokritikos, kartais atsiunčia blogų dalykų, o namie pasilieka, gal būt, tikrai ką gera. Šiais visais išvedžiojimais tenorime palaikyti rašančiųjų

pusiausvyrą, kad jie per daug nepervertintų savo bandymų. Nenorime taip pat, kad ir labai blogai apie save manytų, nerodytų niekam, nesitartų. Čia reikia ir savo darbo ir rūpestingumo ir kitų pagalbos. Sunkus, broli, literatūros kelias ir darbo daug reikalaujantis.

Mano kantraus klausytojo veidas po šių žodžių pasidarė rūpestingas ir jis kiek nusivylusiu balsu klausė toliau:

— Na, o jei rašysi, rašysi žmogus ir nieko iš to nebus?

— Taip negalima sakyti. Juk gimnazijos suole, kai tiek daug tiesioginio darbo, kažkiek neprirašysi (juk negi apleisi pamokas). Sugaiši, reiškia, nuliekamesnį laiką. Na, o jei poetu ar beletristu nebūsi, tai nors išmoksi plunksną lengviau pavaldyti. Rašyti visiems reikia mokėti. Žiūrėk, štai, kiek eilėraščių, kiek novelių prisiunčia (parodžiau jam du didžiuliu glėbiu popierių), o kiek dar kitiems moksleivių laikraščiams rašo, kiek tokios kūrybos į savus laikraštėlius sudeda ir kiek slaptom jos duli. Ir jei visa tai norėtum visiškai suniekinti, būtų neprotinga.

Po to mes barėmės kitais smulkesniais mūsų naujosios literatūros klausimais ir kai atrodė, kad aš lyg imu kiek nuvargti, mano svečias pašnibždom nuskaitęs keletą klausimų sustojo ties savo draugo, jų gimnazijos „Ateities" korespondencijų konkurso laimėtojo įrašytu klausimu.

— Tas draugas, redaktoriau, gražiai korespondencijas rašo, bet jam vis neaišku ir galas.

Neaiškumas ir man buvo labai malonus, nes nežiūrint visų pastangų, priminimų pačioj „Ateity", mūsų korespondencijom dar nesam užganėdinti. Mūsų bendradarbiai vis dar mano, kad daug prirašysi, tai jau bus puiku, lauks pirmosios premijos ir t.t. Štai ir šią vasarą gaunu savo vienasėdijon ilgus Skuodo korespondento Catilinos nusižeminimus, kad jis nebuvęs vertas pirmosios premijos, nes kiti daugiau prirašę. O kiek ir taip jau tenka nubraukyti, kiek sugaišti ir korespondentui ir redakcijai. Reikia ne ilgai, bet įdomiai. Nepaskęsti į dienos smulkmenas, į susirinkimėlių registravimus, bet rašyti tai, ką ir kiti su malonumu perskaitytų, o ne tik ta viena klasė, ar net, pasitaiko, tik vienam asmeniui įdomūs dalykai tekeliami. Tai pavojinga. Tolygiai reikia siekti, kad mūsų korespondencijos turėtų ir dorinės bei auklėjamosios įtakos. Turime daug negerumų mūsų mokyklose — reikia gydyti, barti, šalinti. Arba šit ir korespondentų nepasitikėjimas: papuolė „sausą" korespondenciją atsiųsti, redaktorius neįdėjo, tikėdamasis kitam nr. gauti ko geresnio, o bendradarbis jau įsižeidžia, jau pyksta.

Daugiau savo bendradarbio taip pat ir skaitytojų nenorėjau varginti korespondencijų klausimu, nes „Ateities" 4 nr. 192 psl. tuo reikalu buvo pakankamai duota informacijų.

Išleisdamas brolišką bendradarbį, jo vardu visiems gamnazijų literatams linkėjau gražių laimėjimų, gražių naujų jėgų, kurios mumis garbingai galėtų po truputėlį stumti iš jaunųjų tarpo. Ne todėl, kad pabodo jaunaisiais būti, bet kad turėtume kas mus paskatintų, kas mėgintų ant mūsų kulnų palipėti. Smagu turėti vyresniųjų draugų, bet dar smagiau jaunų — su nauja drąsa, nauja energija ir laimėjimų viltimi. *K. Z.*

ALF. SUŠINSKAS

KLASĖS BEDIEVIS

1. Nepripažintas genijus,
2. Dievo užmušėjai,
3. Klasės bedievių fronte.

Kun. Alf. Sušinskas, didelis moksleivijos draugas, visos eilės originalių straipsnių autorius.

1. Nepripažintas genijus

Gimnaziją labiau branginu kaip universitetą. Gimnazijoj jaunasis žmogus praleidžia patį gražųjį metą. Čia galutinai formuojas jaunojo charakteris, susicementuoja protas, pažiūros — gyvenimožiūra ir pasaulio=žiūra. Tolimesnės studijos remiasi gimnazijos šviesos atsarga; gimnazijos mokslas ateities proto darbams nepakeičiamas, nepavaduojamas pagrindas. Ir laiko atžvilgiu gimnazijoj ilgiausiai mokomasi, dirbama: pogimnazijinės studijos įprastai trumpiau trunka, kaip gimnazijinis švietimasis.

Šio gimnazijos meto žmogus yra ypatingas tipas. Žmonės gimnazistus ir be unifromos pažįsta, tuoj specifikuoja gimnazisto titulu. Tiesa, galvoj turiu jau vyresniuosius moksleivius.

Beveik kiekvienas gimnazistas, ar šiaip kitur besimokąs moksleivis, save laiko nepaprastu žmogum. Jis iki kartumo prisiskaito visokių did=

vyrių, išradėjų, atradėjų gyvenimo. O kur čia dar šlamštinė literatūra su savo brudnaisiais „veikėjais", kurie nieko neturi šventa, kurie viskam ryžtasi, kurie savo kojom mindo brangiąsias žmonijos idėjas, vertybes... Ir šiaip, matyt, pats amžius daug čia reiškia, kad šito meto moksleivis pasidaro „genijus", tik, deja, niekeno nepripažįstamas genijus.

Bet jis tikis vistiek prasimušt, nustebint, laimėt ir jau iš anksto mato kvepiantį, šlamantį laurų vainiką, už nepaprastus darbus ant jo galvos dedamą...

Reikia būt objektingais: jaunatviškasis šuolis į priekį, į laimėjimus, jaunatviškasis entuziazmas, drąsumas, kliūčių nebojimas ir nepaisymas yra brangūs charakterio perlai. Tik čia, va, įsisuka akiplėšiškas, per didelis savo autoritetu pasitikėjimas, įsivaizduotasis genijališkumas, manymas, kad tik jis vienas dabar čia išmintingiausias, gudriausias.

Ir joks autoritetas jam nebe autoritetas. Šis perdėtas, išsipūtęs „genijališkumas" dažniausiai atsiliepia gyvenimožiūros, religijos srity. Dažnai čia ne tik kapelionas nuo autoritetingo savo sosto virsta, bet ir... ir, deja, Dievas, Globėja Motina Bažnyčia nublunka jaunoj moksleiviškoj puikybėj.

Čia prasideda didysis tragizmas, jaunojo bedievio, klasės bedievio tragizmas...

Žinoma, sunku griežtai akcentuot, kad moksleivis galėtų būt tikras bedievis. Greičiausiai čia tenka klasės bedievį kabutėmis pažymėt.

2. Dievo užmušėjai

Rusijos bedievių sąjunga bjauriom formom demonstracijose mėgsta šūkaut:

— Nusikratėm žemės caru, viešpačiu, nusikratysim ir dangiškuoju. Nugalabijom žemės valdovą, dabar rengiamės nuo dangaus nutraukt ir dangiškąjį majestotą...

Tačiau niekais bet kokios pastangos: dangaus Viešpats ne žemės caras — dangaus meilės Viešpats neužmušamas, nesunaikinamas, nenutraukiamas...

Visai kitaip su mokinio siela, su Dievu mokinio sieloj, visoje jo asmenybėje. Čia mokiniškąjį Dievą mokinio sieloj vis dėlto galima aptemdyt, o gal net kurį laiką ir visai sunaikint...

Kada mokinys ima klaidingai savo genijališkumu, savo proto neklaidingumu pūstis, tada čia dažnai pasišauna sielos plėšikai, slapčia ar viešai į jo sielą seliną mokiniškojo Dievo išplėšt, sunaikint...

Pirmuoju numeriu čia eina Dievą bemindžioją draugai,... įvairiausios mokyklinės šaikos.

Žodis po žodžio, pasikalbėjimai, įtikinėjimai, ekskursijos, svečiavimasis, visas draugiškas artumas ir bendrumas, iš jaunojo klasės bedievio einąs, kaip maras užkrečia naująją, neatsargią auką, nesistengiančią šių santykių nutraukt, tiesos kitur paieškot. O ką bekalbėt apie bendrą buto gyvenimą: dažnai vienas bedieviškas buto raugas visą butą suraugina...

Ir taip be jokio mokslo, be jokio gilaus sugromuliojimo, vien per draugišką agitaciją ima blukt nelaimingoj sieloj Dievo vardas, simpatija, meilė Bažnyčiai... Jaunoji auka nė nepajuto, kaip pateko į spąstus, į kilpas, susipančiojo, paslydo ir suklupo...

Nemažiau iš mokinio krūtinės Dievą išstumia ir antireliginė literatūra. Gera knyga — proto šviesa, asmens laimė, laimėjimo, ateities laimėjimo laidas. Bet bloga, Dievą, religiją purvinanti knyga yra nuodai, už medi-ciniškuosius nuodus baisesni.

Jei mokausi kalbos, imu kalbos knygas; jei medicinos — mediciniškąją literatūrą skaitau. Ir kaip neišmintingai, nelogiškai elgiasi tas moksleivis, kurs Dievą pažint bėga į antireliginę literatūrą, katalikybę suprast ieško antikatalikiškoj knygoj ...

Kas tariasi antireliginę knygą be įtakos skaitąs, yra arba silpnaprotis, arba apgaudinėtojas. Knyga veikia slapčiau už vagį, gudriau už rojaus žaltį, karščiau už ugnį. Lašas po lašo iš antireliginės knygos taip sumirko antireliginėm atraugom jauną sielą, kad ši nejučiom ima šokt pagal gro-jamąją muzikėlę.

Juo baisesnis čia tas momentas, kad toks asmuo paskum ima manyt ateistines pažiūras pats savo proteliu sudaręs, visai nepastebėdamas ir nepajusdamas esąs anos literatūros vergijoj — jos vergas.

Vyresnieji čia irgi gali daug prisidėti. Bet reikia žinot: jei vyresnysis, kas bebūdamas, jaunojo sieloj Dievą naikina, jis nevertas garbingo žmo-gaus vardo ...

Vyresniojo autoritetas yra be reikšmės, jei jis dieviškąsias idėjas jau-nuosiuose mindo.

Dievo meilei moksleiviuose trypti dažnai prisideda ir įvairūs kolekty-vai, antireliginė šeimos atmosfera, įvairi kita aplinka.

Su skausmu tenka pabrėžt: *jaunieji bedieviai — klasės bedieviai kyla ne iš didelio mokslo, ne iš logiško proto reikalavimo, ne iš gabumo, bet iš atsitiktinių psichologinių momentų, veiksnių.*

3. Klasės bedievių fronte

Jaunieji Dievo priešai (Viešpatie, koks baisus žodis!) iš viso negali pasididžiuot savo proto pirmenybėm. Gabieji protai nesusižavi lėkščiu ateizmu, religiniu palaidumu.

Tiesa, kai kuo jie ir prasikiša, žymiai, ryškiai iš kitų mokinių tarpo.

Tad kuo? Liūdnu veidu turiu konstatuot: *dažnai jaunieji bedieviai ryškiai išsiskiria savo akcentuotu nedrausmingumu, tiesiog chuliganizmu.*

Tik prisiminkim tuos liūdnus faktus, kada gimnazistų rankos ima mokytojams langus kult, kada tos pačios rankos tiesiasi įvairiems kitiems nusikalstamiems darbams ... Kas čia autoriai? Labai dažnai tie, kurių širdy Dievas arba visai nublukęs, arba gerokai apsiblausęs, miglotas. Ge-riausių įrodymų čia duoda gyvas kiekvienos mokyklos gyvenimas.

Klasės bedieviai kito pažiūras mažiausiai gerbia. Mokytojų, kapeliono dėstymą dažnai jie iškreiptu šypsniu palydi.

Blogiausia ir tragiškiausia, kad jie iš anksto nusiteikia šiaušti prieš kiekvieną Dievo aliuziją, net visai kategoriškai atsisako Dievo ieškot, ieškot tiesos.

Jaunojo bedievio psichika savotiška. Jaunų žmonių siela savaime trokšta idealizmo bangomis išsiliet. Ir kada čia paties didžiojo idealo — Dievo pasigendama, tada jaunoj sieloj atsiveria tikrai šiurpus tragizmas.

Šio tragizmo stiprumas daug pareina ir nuo žmogaus būdo, charak-

terio, nuo polinkių ir kitų sąlygų. Šis tragizmas įvairiais būdais, įvairiais keliais pasireiškia.

Atsimenu kaip šiandie. Tebuvau gimnazistas. Mano vienas draugas susidraugavo su žinomu gimnazijoj mokiniu ateistu, nei Dievo nei velnio nepripažįstančiu.

Mano draugas griežtai persiėmė jo „išradimais".

Mano draugo siela vis tuštėjo, jo pasaulėžiūra darėsi niūresnė.

Vieną gražią naktį jis jau ant tilto...

— Duosiu šuolį!... Kam gyventi? Geriau nirvanoj paskęsti..., — ištryško iš sopulingos jo krūtinės.

Tuo akimirksniu išlenda mėnulis. Dangus ir žemė paskęsta mistikoj, nuostabioj, glamonėjančioj šviesoj.

— Palauk! Persitikrink! Paieškok! — išgirsta jis savo sieloj.

Jis susilaiko, nenukerta jauno žiedo gyvybės...

Dabar jaunasis draugas įkimba į krikščioniškąją literatūrą. Po prakaituoto darbo, ieškojimo jis suklupo prie klausyklos...

Aš mačiau, kaip ašaros paslėpė jo veidą, kada per mokinių mišias kartu su draugais jis priėmė komuniją.

Jis išgelbėtas!... Dabar studentas teisininkas.

Čia jau kraštutinis mokinio bedievio tragizmas. Būna ir švelniau.

Dažnai netikinčio mokinio širdis ieško pomėgių, tango su fokstrotu siautėjimo... Bet išgirdęs sekmadienio mokinių varpus, jis aitriai sukanda dantį, viduj griaužiantį kirminą pajutęs...

Nuo Dievo nusisukęs mokinys yra pats sau užtemdęs saulę. Jis kenčia vidaus sopulį, jis dažnai ir kitam sunki našta...

Ir nėra čia kito kelio iš tragizmo ištrūkti, atgauti spindinčias akis, švelnią sielą, kaip tik nuoširdus, rimtas Jėzaus Kristaus ieškojimas.

Ieškomasis Kristus surandamas. Ir tada jaunojo bedievio nualinta širdis visu savo tragizmu prisiglaudžia prie mielojo, nežinotojo Jėzaus Kristaus krūtinės...

Panevėžys, VIII.15.

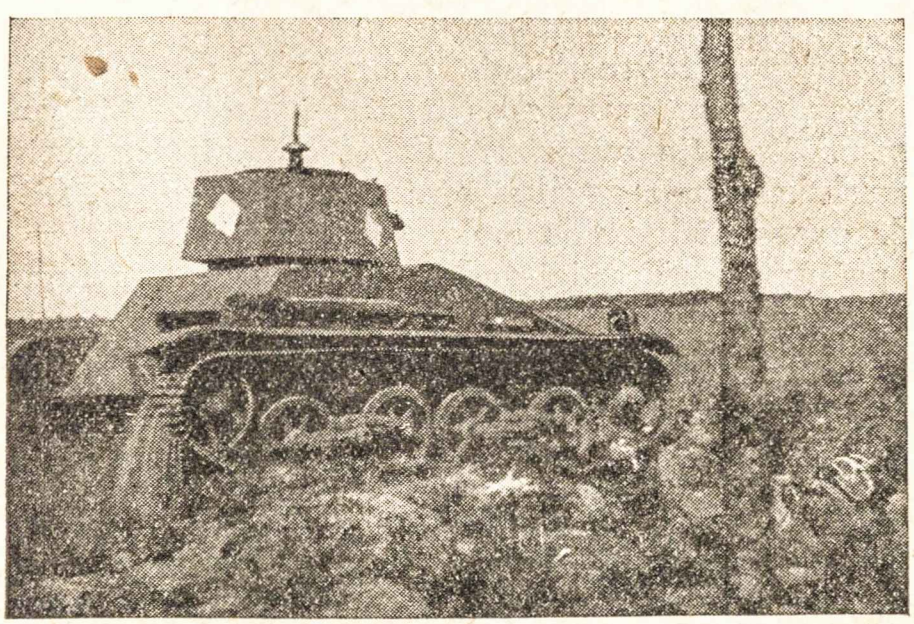

MAŽAS, BET STIPRUS PRIEŠAS TANKETĖ MŪSŲ LAUKUOSE
(„Karys")

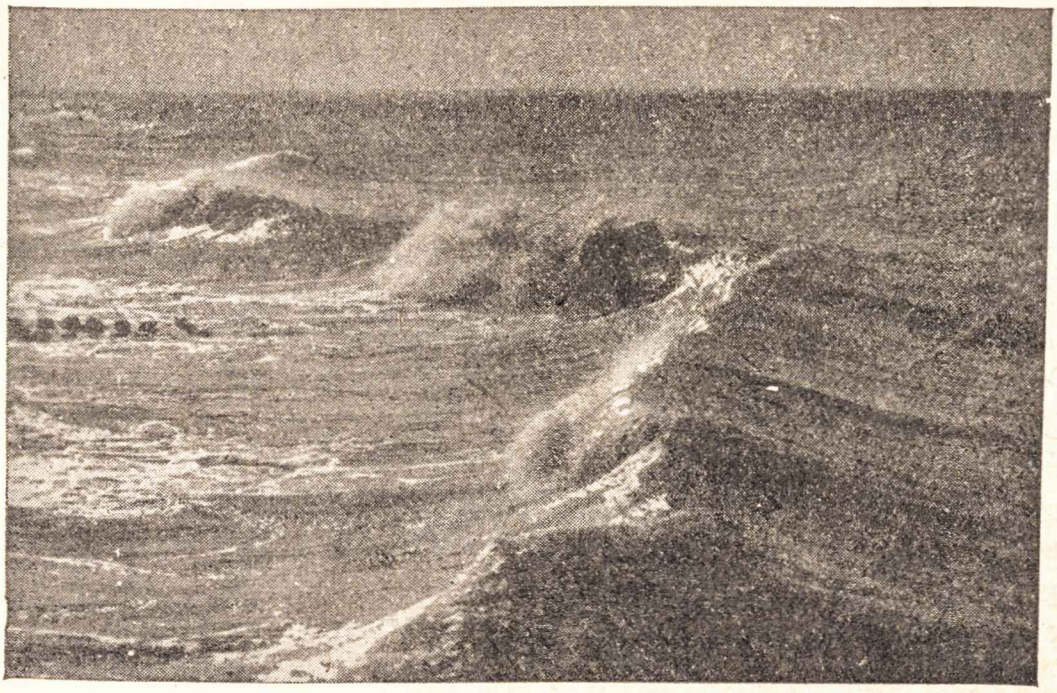

GRAŽI MUMS BUVAI, JŪRA, ŠIĄVASAR

K. ZUPKA

KAIP RAŠYTOJAI KURIA

Kaip įdomu esti išsiaiškinti jau sukurtą veikalą, iškelti jo idėjas ir personažus ir nustatyti formos charakterį, taip lygiai ar net daugiau masina žvilgterėti į tą momentą, kuriame susiformuoja patsai kūrinys.

Kūrinio pirmuosius pradus pradeda reikšti idėja. Gi jai gimus stengiamasi siekti realizavimo. Kai kas linkęs vadinti šitą idėjų realizavimą tiktai idėjų suestetinimu, nes, pasak jų, rašytojas tik suestetina filozofų idėjas. Mes šios nuomonės prisimesti nenorėtume, nes kaip yra rašytojų tiesiogiai priklausančių filosofų, taip yra ir skelbiančių nuosavas idėjas. Be to, tie „gyvenantieji filosofų idėjomis" nebūtinai turi būti tiktai idėjų įrankiais. Jie dažniausiai tą ar kitą dėją, gal geriau — idėjos kryptį pasirenka atitinkančiąja savo aspiracijas. Dažnai gi tos pačios idėjos jau savaime atitinka rašytojo siekimus, jo nuotaiką. Jeigu mūsų naujausioje literatūroje sutinkame balsų, rusoizmu šaukiančių, tai ne dėl to, kad būtų siekiama rusoizmą propaguoti, bet tik todėl, kad rusoizmas dalinai atitinka jauno žmogaus, įsigyvenusio į gamtą ir susidurusio su šiokiu tokiu miestu, psichiką, atitinka nedalūžusio persilaužimo momentą. Lygiai taip, kaip negalima sakyti, kad filosofas paskelbtų idėjas, kurios atitiktų tik jo pačios aspiracijas. Visada bus žmonių, kurie tolygiai galvos, kurių idėjos didesnėj ar mažesnėj proporcijoj sutaps su filosofo idėjomis. Kitaip ir filozofinės mokyklos (krypčių prasme) negalėtų būti suprastos. Nesgi filozofas idėjų nerealizuoja, bet jas tiktai skelbia. Realizuoja tas, kas parodo jas gyvenime besireiškiančias. Šis reiškinys, be abejo, savaime paaiškės, kai bus peržvelgtas idėjos išsivystymas ir kūrimo momentas.

Kaip gimsta rašytojo idėja? Atsakant į šį klausimą, pačią idėją tenka peržvelgti bent keliais atvejais. Pirmiausia, rašytojo, kaip ir eilinio žmogaus, idėjos gali būti paprastos. Jis jas gali subjektyviai aiškintis, kaip daro ir kiekvienas žmogus. Jos gali taip ir praeiti, nepalikusios jokių

pėdsakų. Kitos idėjos jam atrodo vertos dėmesio ir, jas tinkamai išsiaiškinęs, siekia realizuoti kūriny. Kai kurias jų tenka labai ilgai nešioti. Rašytojas lyg vengia jas realizuoti. Pagaliau idėjos dar esti vienu atveju, būtent tada, kai jos vienu tiktai savo blykstelėjimu jau taip paveikia rašytojo dvasią, kad tuojau pareikalauja išraiškos. Jos kankina autorių tol, kol jis jąsias realizuoja. Čia ryškiausiu pavyzdžiu galėtų būti liriniai kūriniai.

Didesniems dalykams, didesniems užsimojimams ir painesnioms idėjoms išvystyti, taip sakant, pasąmonėje suformuoti išeina kartais gana daug laiko. Tenka studijuoti, rinkti žinias, pasigauti pakankamai įspūdžių. Juk jeigu rašytojas smulkmeniškai vaizduoja svetimą jam kraštą arba kurį nors istorinį periodą, tai viso to jis nepasemia iš savo vidaus. Jis turi visa tai išstudijuoti ir įsigilnti. Intuicija tesugebės užpildyti tiktai tarpus, plyšius, psichologinius momentus.

Išsiaiškinta idėja į realizavimąsi galutinai pasistūmėja tiktai atitinkamoje rašytojo dvasios būsenoje, kai jis pasidaro pakankamai paslankus turimai idėjai išgyventi, kai jo vaizduotė pakankamai gyva ir valia pakankamai ištverminga. Tada žmogus daug intymiau, daug subtiliau gali pajusti net įvairias gyvenimo smulkmenas.

Savo kūrybai medžiagą rašytojai nevienodai naudoja. Vieni tenkinasi daugiau autobiografine, kiti naudoja perdėm gyvenimiškąją, kronikinius faktus. Bet dažniausiai tenka pasinaudoti ir vienokią ir kitokia medžiaga. Dėl to ir kuriamieji personažai esti kartas grynai subjektyvūs, sukurti, iš gyvenimo paimti arba sudaryti iš įvairių aplinkumos bruožų, įvairių charakterių pastabų. Akyvaizdumui pasinaudosime mūsų rašytojų prisipažinimais.

Vydūnas, kalbėdamas apie savo kūrinių personažus, pasisako, jog „rašant apie esamų laikų įvykius, jiems vaizduoti sąmonėje vis atsistodavo žinomi man žmonės. Bet ir veikaluose, kuriais kas perstatoma iš senų laikų, asmenys parodo pažįstamo gyvo žmogaus savumus. Veikalėlis „Birutininkai", pavyzdžiui, taip kurtas, kad jį vaidinant, žiūrėtojai beveik visus asmenis pažino". Taip ne vienas Vydūnas rašo.

Kiti gi su Vienuoliu apie savo prototipus gali pasisakyti, jog jie nesą gyvi žmonės, nebent feljetonuose. Jie juos sugalvoja ir leidžia jiems veikti taip, kaip ir patys autoriai jų vietoje veiktų.

Tretieji gi kombinuoja. Čia mums gal vaizdžiausias būtų Petro Cvirkos pasisakymas. „Mano apysakų veikėjai nėra išgalvoti ir iš piršto išlaužti. Čia, jau ten, jeigu ir persūdyta, jeigu atrodo neįtikinama ir nerealu, vis dėlto esama realių pradų, realios bazės. Žinoma, kad iš gyvenimo, pasakojimo, laikraščio, laiško, pažįstamų žmonių paimti vienam ar kitam savo literatūros darbui personažai, net ištisi siužetai, — dažnai laužomi, pjaustomi chirurgo peiliu, ir po tokios plastiškos operacijos beveik nieko nepalieka, ką buvai girdėjęs, matęs, ką ten pasakojo. Kuriant tipus, apysakos veikėjus, dažnai paieškai jam charakteringų bruožų savo draugų, pažįstamų ir matytų veidų tarpe. Kaip sakoma, iš vieno paimi nosį, iš kito — balso tembrą, iš trečio — nosies šnypštimą. Bet tai tik žmonių išorės detalės. Jų dvasios ypatybių ieškai svečiuose ir pas save. Žmogų aprašant, reikia su žmogumi gyventi, juoktis, kentėti, nekęsti, pykti, mylėti, o ne sėdėti su popierio lakštu ir daryti interviu. Prisipažinsiu, kad

rašydamas savo „Frank Kruką“ savo herojui graboriui daviau daugelį savo asmens neigiamų bruožų. Gal todėl, kad save geriausiai pažįstu. Tikiu, kad ir ateity daugelis mano apysakų herojų nešios autoriškų dvasios pliusų ir minusų antspaudą“.

Taip vaizduojamas ir tokiu būdu daromas tipas kartais išeina visai panašus į bet kurį iš gyvenimo paimtąjį žmogų, kurio autorius gal nė matyti nebuvo matęs. Štai, Liudo Dovydėno „Ieškau gyvenimo draugo“ matininkas Kostas Rudvalis išėjo lyg ir kritikuotinas. O tačiau, kaip man asmeniškai autorius pasakojo, buvo šitoks atsitikimas. Vieną pavakarį jis užkandžiavęs Šaulių sąjungos valgykloje. Buvę visokių tipų — blaivių ir įkaušusių. Staiga nuo vieno staliuko, prie kurio sėdį „linksmi“ vyrukai nuolat žvilgčiojo į mūsų minimą autorių, vienas pasikelia ir priėjęs:

— Tamsta esi Liudvikas Dovydėnas?

— Taip.

— Tamsta parašei romaną apie manę?

— O kodėl būtinai apie Tamstą?

— A, aš žinau. Tamsta pažįsti mūsų apylinkę, surinkai žinias apie mane ir mano santykius su tokia ir tokia mokytoja. Mes dar suvesim sąskaitas . . .

Eilėraščio atsiradimą pakankamai galės pavaizduoti kad ir Putinas, kurs daugelio savo eilėraščių pagrindą laiko konkrečiu, gyvenimišku, tik keleriopai pasivertusiu, deformuotu ir vėl suformuotu, dažnai išpūstu ligi nepažinimo. Kaip jisai sakosi, „sykį, ankstybą pavasarį važiuodamas iš Marijampolės mačiau užlietas vandenio pievas, sužydėjusias geltonomis purienomis — iš to parašiau „Pavasario paradą“. Iš panašios kelionės kilo eilėraštis „Greitai važiuojame“, nors buvo važiuota biauriam autobuse; pagrindinis įspūdis — atgal bėgą medžiai ir telegrafo stulpai. „Rūpintojėlį“ parašiau įsigyvendamas į labai man patykusį dainos motyvą „Aukštai dangus, šviesios žvaigždės didelės ir mažos — šviesus kelias man berneliui joti pas mergelę“. „Rūpintojėlio“ nuotaiką sudarė senoviška taip pat man labai tinkanti tos dainos melodija. Münchene kartą buvo kažkokia šventė. Iš namų balkonų ir nuo stogų draikėsi daugybė vėliavų. Neatsimenu, ar tai buvo gedulo, ar šiaip sau šventė, bet man tų vėliavų įspūdis davė progos parašyti „Gedulą“. Bet yra ir tokių mano eilėraščių, kurie atrodo surišti su kokiu nors konkrečiu faktu, o iš tiesų yra kilę vien iš minties, temos, idėjos. Dėl tam tikrų sumetimų pavyzdžių nenurodysiu“.

Galėtume čia charakteringą pavyzdį pridėti St. Anglickiu, tačiau jo pasiputęs stilius ir išdidumas pasiliks neįtikinančiu.

Pats kūrimo valandos išgyvenimas taip pat visuose rašytojuose labai skirtingas. Vieni tuo metu jaučia stebėtinai pakilusią dvasios būseną, kiti šiaip sau, bent ramiai jaučiasi, vienems lengvai rašosi, kitiems didžiulėmis pastangomis reikia siekti. Nors kaikam gali atrodyti, jog idėjos suieškojimas yra daug sunkesnis darbas negu pati kūryba. Betgi patys rašytojai sunkiausiu darbu laiko patį atkūrimą. Juk visą medžiagą ir visą nuotaiką nepakanka tik išlieti popiery ir baigta. Kūrimo momentą galima būtų važiavimu didelėn ir nežinomon pakalnėn palyginti. Turi važiavimo priemones, yra kelias, bet svarbu taip išlaviruoti, taip tinka-

mai sunaudoti turimąsias jėgas, kad be jokių bet kam nuostolių būtų galima nusileisti. Taip ir čia. Reikia medžiagą tinkamai grupuoti ir paskirstyti, reikia juntamai pagauti ir suteikti atitinkamą formą. Kartais forma pati savaime kuriasi su vystomomis idėjomis, bet dažnokai formos tenka ieškoti, maždaug nuspėti. Be to, dažnai tenka kovoti su naujojo kūrinio baime, nerimu. Ir kuo rašytojas rečiau prisėda prie plunksnos, tuo ta baimė darosi didesnė, tuo jis jaučiasi neramesnis, lyg nepasitikėdamas savo jėgomis naujajai idėjai realizuoti. Ir, priešingai, kuo dažniau rašytojas susiduria su kūrimo momentu, tuo toji baimė mažėja, tuo labiau jis lyg įgauna didesnio savimi pasitikėjimo.

Rašant sunkiausiai duodasi apvaldoma veikalo pradžia ir galas. Lengviausiai — pats vidurys. Pradėjus rašyti, kūrinio atomazga paprastai jau numatoma.

Kūrinio taisymas vyksta ir čia pat rašant ir parašius ir net iš naujo spausdinant. Tada dažnai net kapitalinis remontas. Palyginkime tiktai Šeiniaus „Kuprelį".

Kadangi kūrimo momentą beveik kiekvienas rašytojas savaip išgyvena ir kadangi tų išgyvenimų negalima subendrinti į vieną frazę, tai pasistengsime bent charakteringesniais pavyzdžiais jį pailiustruoti.

Apie Adomą Mickevičių pasakojama, kad jis kūrimo metu tiesiog pasidarydavęs be galo keistas, lyg atitrukęs nuo įprasto gyvenimo, o po vienos improvizacijos viename iškilmingame baliuje net apalpęs nuo stipraus išgyvenimo ir įsijautimo. Tačiau improvizacinių talentų labai reta. Improvizacijoj rašytojas turi tokios stiprios emocinės jėgos, jog visą pirmapradę lirinę savo dvasios būseną jis sugeba tuojau pareikšti.

Turgenevo fantazijoj kūrimo momentu staiga pasirodydavo ištisos gyvenime matytos scenos. Tų scenų veikėjai poeto fantazijoj veikdavo, kaip realybėj; po to pasirodydavusios kitos scenos su kitais veikėjais ir su visomis jų būdo ir išvaizdos smulkmenomis. Rašytojas net girdėdavo jų balsą ir kalbas ir visa tai atvaizduodavęs savo romanuose.

Tačiau išsamiausiai ir vaizdžiausiai (turint galvoj įvairesnius literatūrinius žanrus ir išgyvenimo bei nuotaikos detales) šiuo reikalu mums padės Kazys Inčiūra.

„Atėjus kūrimo valandai", rašo jis, „noriu būti vienas ir gyventi su savo mintimis. Ima ryškėti vaizdas, pintys metmenys, atsiremia į esamus ar galimus gyvenimo reiškinius, pasigirsta vienas kitas sakinys, dialogo nuotrupa, pasirodo asmenys. Bet dar tik šešėliai, tik griaučiai. Reikia apauginti raumenimis, įlieti gyslosna kraujo. Jei tada esti vakaras ir esu laisvas — einu į tylias priemiesčių gatves arba sėdžiu kambary ir klausausi gatvės bildesio. Jei nevyksta, žinau, būsiu nervingas, metu viską į šalį ir imuosi kito darbo, nes jei pradėtas dalykas turės prasmės, ryškumas ateis savaime, be didesnių smegenų mankštos pastangų. Turint medžiagą, nebėra reikalo skubintis: parašysi ryt ar už savaitės, kai turėsi laiko ir noro. Taip kilo „Beržai už sodo", „Viena valanda", „Trejos devynerios" ir kiti ....

Užsakymai man — peilis. Gerai, jei prašomas parašyt dalykas yra man mielas, bet ir tai jaučiuos norimas paverst amatininku, todėl kratausi ir išsisukinėju, kiek įmanydamas. Ir rašyt tokie dalykai paprastai esti labai sunku.

Beje, keletą siužetų yra man supynę ir sapnai, pav.; „Matumba marių dugne“ (drama, nespausdinta, „Neišdainuotos dainos“ ir kit. Kartais naktį, pabudęs ir neužmigdamas, surandu daug detalių, vienas iš kito ima plaukti įvykiai — turiu keltis ir užrašyti, kad neužmirščiau . . .).

Kad kaiko šis, žinoma, individualus Inčiūros pasisakymas nesuklaidintų, reikalinga dar pridurti, jog ne vienam autoriui daug kartais gali reikšti ir užsakymas. Jis kieno nors prispirtas greičiau galės imtis darbo, negu šiaip iš „geros valios“. Psichologiniu žvilgsniu tai, be abejo, duodasi išaiškinama. Paragintas rašytojas gali (žinoma, yra ir negalinčiųjų) labiau sutelkti savo dvasines galias ir kūrybines jėgas. Tai labiau tinka išsisėmusiems ar apsisėmusiems rašytojams. Kai kurie gi be užsakymo, be leidyklos paraginimo net nerašą.

Be to, Inčiūros rašymo neintensyvumas, pernelyg ilgas delsimas, ypatingo įkvėpimo belaukiant, kitam gali būti ir nepakenčiamas. Ar šiaip, ar taip reikia sutikti su tų rašytojų nuomone, kurie, tiesa, gal būdami daugiau profesionalai, tik tuo rašymu tesirūpindami ir tuo tegyvendami, nelaukia vien tokių didelio dvasios pakilimo valandų. Galima rašyti ir paprastesnės dvasios būsenai esant. Galima rašyti sistematiškai, kasdien po keletą valandų. Taip rašyti įsipratinus, paskiau jau ir sunku praleisti dieną ko nors neparašius. Nes laukiant ypatingai didelio įkvėpimo, galima daug ko nepadaryti, aitvais praleisti daug neišnaudotų galių. Kai kas sako, kad sistematiškas darbas rašytojui yra tas pats, kas smuikininkui ar pijanistui. Praleidus ilgesnį laiką nieko nerašius, galima pradėti bijoti rašyti, pajusti nesugebėjimą, pradėti nevaldyti sakinio, minčių, o svarbiausia, kaip sakoma, išeiti iš formos. Iš čia atsiranda net analogija tarp rašytojo ir sportininko, konkrečiai kad ir futbolisto, bėgiko ar kokio kito. Ši nuomonė, aišku, mažiau reikšminga poezijoje, kuri reikalauja ne vien vystimo, bet ir ypatingos — eiliuotinės ir ritmingos kalbos. Apskritai, norint, kad būtų galima tokia intensyvi kūryba, reikia ir pakankamų sąlygų.

Kūrybai reikiama nuotaika gali savaime susidaryti, išplaukti kaip pasąmonės funkcija, arba būti sužadinta kokių nors išorinių priežasčių. Tų priežasčių gali būti visokiausių, kaip visoki yra ir išoriniai poveikiai, kurie turi įtakos mūsų jausmams, vazduotei ar visam pasąmoniui. Kūrimo momentui reikiamą nuotaiką gali sudaryti kalba, vaizdas, garsas. Tai imant apskritai. Nuodugniau tyrinėjant tektų sutikti ir daugiau priežasčių, kartais gal gana keistokų, kurios padeda rašytojui susitelkti, nurimti, užmiršti kasdienio gyvenimo rūpesčius, anormalumus, kurie yra didžiausi kūrimo momento stabdžiai. Iš tų keistesnių priežasčių, nuteikiančių rašytoją kūrybai, čia norėtųsi pakartoti daugumui gal jau gerai žinomus faktus.

Fridrichas Šilleris kur kas greičiau kūrybiškai susitelkdavo, jausdamas supuvusių obuolių kvapą.

Balzakas tegalėdavo rašyti tiktai prie žvakės šviesos. Todėl jis ir dieną užsidarydavęs langines.

Priešingai, garsusis Amerikos rašytojas Bernardas Šaw ypatingai branginąs saulės atokaitą. Todėl ir jo namukas padarytas pasukamas — visada langu į saulę.

Atitinkamai dvasios nuotaikai lengviau susidaryti vartojama dar ir

įvairių pagelbinių priemonių narkozo pavidalu. Kai kas, be abejo, norėtų abejoti šių priemonių racionalumu ir galbūt pareikš net priešingų argumentų, bet visgi tenka pasakyti, jog narkozai kai kam žymiai prisideda prie kūrimo momento suaktivinimo, davimui kūriamojo proceso eigos. Pirmoje vietoje čia tektų minėti nervuotus ir, apskritai, liguistus rašytojus, kuriems narkozai kartais darosi net būtini. Rašymui reikalingas tinkamas valios įtempimas ir nuotaikos ramumas, taip sakant, išsivadavimas iš kasdienio nervų įtempimo, o rašytojui, kurs sunkiai sugeba vien savo pačio jėgomis valdytis, atsiranda reikalas ieškoti kokių nors priemonių. Todėl sutinkame rašytojų ne tik išgeriančių ir surūkančių, bet kokaino, opiumo ir panašių narkozų vartojančių. Nors J. Marcinkevičius ir šitaip prasitaria: „Kas kalba, kad menininkui būtinai reikia būti girtam, vartoti kokainą ir draugaut su prostitutėmis, tas, švelniai tariant, meluoja. Jis taip elgdamasis nori pats save pateisinti. Rašytojui visą gyvenimą reikia pažinti, bet nepavirsti dvasios invalidu. Su savo blogu įpročiu kovoju".

P. Orintaitė sakosi gera esą jausti rašymo metu kur nors arti žmones (tik ne tam pačiam kambary), jų gyvenimą, darbus, rūpesčius, vargus. Nuolatinė ilga ramybė migdo norą rašyti, arba net kyla abejingumas: kam? kas iš to? kam reikalingas mano raštas".

J. Paukšteliui sonetiškai stiprią nuotaiką kelia „pavasarį rugių želmens ir alyvų kvapas, vasarą — džiūstančio šieno". Rugių želmenų pluoštą laikydamas sau panosėj, jis galįs rašyti iki visiško išsisėmimo.

Ne be to, kad nebūtų kartais ir kurijozų. Kaip T. Tilvytis pasakoja, kad jo koks pažįstamas tegalįs kurti tiktai įkišęs kojas į šalto vandens bliūdą. Kitas galįs rašyti tiktai būdamas prie vandens ar miško. Bet kadangi stalą į Mickevičiaus slėnį esą nešti nepatogu, tai tas rašytojas savo gyvenime nieko vertingo ir nesukūręs.

P. Cvirka sakosi pažįstąs dar įdomesnį tipą, vieną patrijotiškų dramų ir eilių rašytoją, mėgstantį rašant nusimauti abejas kelnes ir su nuogu kojos kulniu mušti į grindis taip garsiai eilėraščio ritmą, kad žemesniame namo aukšte gyvenančios siuvėjo šeimos nariams tokio autoriaus „kūrybinio proceso" metu visuomet byra ant galvų nuo lubų kalkių tinkas.

Rašytojo produktyvumui, reikiamos nuotaikos susidarymo dažnumui ir dvasios pakilimui, jau neminint talento, daug įtakos turi ir tai, kaip jis tam tikras gyvenimo sritis vertina. Jei rašytojas viskam bus abejingas, jį ne taip viskas ir veiks, ne taip dažnai sukels įspūdžio. Priešingai, jei rašytojas sirgs ko nors meile, lygiagrečiai —neapykanta (kuri kils iš meilės), tai, aišku, ir mažmožiai, kurie lies jo rūpimąsias sritis, jam turės didelės reikšmės, žadins jo emocijas, kels jį kūrybiniam darbui. Bet tuo pačiu reikia pažymėti, kad ta meilė nebūtų rami, be jokių trukdymų, blogio pasėkų (kas labai dažnai rašytojo gyvenime esti!), nes jau tas pats vienodas intensyvumas stumia į monotoniją ir neduoda progos prasiveržti tam kad ir susirinkusiam jausmui. Šioje nuotaikoje tiktai gali būti suprastas tasai reiškinys, kad ir erotinės meilės eilėraščių, jei žiūrėsime, rasime parašytų dažniausiai arba iš prisiminimų arba iš kančių ir p.

Vėl pasukime toliau iš erotikos. Dažnai pas mus mėgstama rašytojus laikyti nusivylėliais, nemylinčiais gyvenimo, nes jų kūryboje, ypač

naujausioje lirikoje, tiek daug tamsių spalvų esą, tiek apsčiai pagiežos. Aš gi šioje vietoje norėčiau visai kitaip šį reiškinį aiškinti. Pesimizmas ir pagieža, mano manymu, į mūsų kūrybą skverbiasi todėl, kad mūsų rašytojai myli nuosavąjį gyvenimą, juo domisi, jį seka. Ir štai, kai jie mato, kad tas gyvenimas neina reikiamu keliu ir kad negalima nieko padaryti jo kelin įvedimui, tai tada ir rašytojas negali pasilikti optimistu. Ir jeigu tasai gyvenimas tikrai būtų geras, tobulas, tai mes, be abejo, neturėtume nė tokios širdingos visuomenės bei tautinės poezijos. Šioje vietoje mes turime sutikti su Ibsenu, jog laimė esanti vien mirtis kiekvienai pastangai siekti aukštumų, kiekvienam drąsiam žygiui veržtis pirmyn; kentėjimas ir kova tegali būti tikruoju gyvenimu, kuriame užsigrudina ir nusistato žmogaus asmenybė. Juk ir apie visokius „aukso amžius" ne auksinių amžių poetai dainavo, bet vargo Ovidijai.

Kaip susiformuoja autoriaus ideologija arba kraštutiniau tariant, jo tendencija? Į šį klausimą atsakant, tektų skirti dvi rašytojų grupės. Vieni, rašydami, neturi omeny jokios primestinės ideologijos. Jiems kuriant naują, tikrą ir gyvą gyvenimą, tuo pačiu sukuriama ir ideologija. Žinoma, ji dažnai esti pačio rašytojo ideologija. Tačiau turime atsitikimų, kada rašytojas karščiausiai praveda tas idėjas, kurios jam svetimos, kurias jis pats savo asmeniniame gyvenime mindo. Daugumui gal jau girdėtas pasakojimas apie lenkų rašytoją, kurs svetimoterystę gražiai pasmerkė, pats su svetima moterimi sugyvendamas. Nors, aišku, mes dar galėtume ginčytis tų idėjų nebuvimu autoriaus pasąmonėj, vidaus gyvenime, nors išoriniame jų ir pasigendame. Kita rašytojų grupė jau tiesiai siekia ideologijos, ją primeta savo personažams. Atsimintina mūsų „Trečio Fronto" literatūra.

Rašymui charakteringa pastebėti ir tai, kad dažnas autorius turi ir tam tikrų įpročių. Pav., vienas tegalįs rašyti naktį, kitas rašąs tik rytais, trečias — vakarais. Kai kam geriausiai sekasi rašyti kelionėje. Vienam reikalingas erdvus ir jaukus kambarys, kitam — mažas. Apskritai, rašytojas pageidauja paprastesnio kambario, nes visoks komfortas blaško atidumą ir susikaupimą. Daugiausia impulso rašytojų daugumas jaučiąs pavasarį ir vasarą, bet patogiausia rašyti rudenį ir žiemą.

Baigęs kūrinį rašytojas taip pat, kaip ir kiekvienas žmogus atlikęs darbą, jaučia malonumo. Tačiau rašytojo džiaugsmas yra ne vien tiktai pareigos atlikimo džiaugsmas, bet kartu savo pojausminio pasaulio nukrovimas, atidengimas kelio tolimesniems idėjos realizavimams. Jis tada jaučia didelį dvasios nuraminimą, nes kūryba yra kūrėjo esminis siekimas ir jis, šį tą padaręs, jaučiasi paartėjęs tikslo, davęs žmonėms šį tą naujo, nes kūryba nėra turtas vien sau pačiam,bet iš visuomenės pusės daugybę kartų didesnis turtas šiaip žmonėms. Kūrybinis džiaugsmas tai ir tėra, gali sakyti, vienintėlis kūrėjo atpildas, nes jeigu jau eilinis žmogus gyvenime neranda atpildo, tai ką kalbėti apie rašytoją, kurs gyvenime dažniausiai nesugeba būti reikiamai praktiškas. Pasaulis jam daugių daugiausia gali būti tiktai įdomus.

Iš mūsų rašytojų pasisakymų gaunasi kiek kitokios nuomonės. Baigtas kūrinys daug kam (V, Mykolaičiui-Putinui, Vydūnui, dalinai Vienuoliui, J. Paukšteliui, P. Orintaitei, Šalčiuvienei-Gustaitybei ir kt.) kelia nerimo, kad ne visa taip, kaip turėjo būti, kad dar daug ko reikia siekti.

STUD. E. DAUNYTĖ

L. PELĖDOS ŽMOGUS

Kūrybos pobūdis. — Žmogaus santykiai su Dievu. — Žmogaus santykiai su gamta. — Žmonių tarpusaviai santykiai.

1. Visoj Pečkauskaitės kūryboj glūdi pedagoginė mintis. Vienur ji aiškiai su konkrečia programa iškyla, kitur nejučiomis skaitytoją pedagogiškai nuteikia. Ji nerealų gyvenimą su visomis jo padugnėmis, kaip Žemaitė, rodo, ne tokį, koks jis yra, bet suidealintą, įprasmintą, tokį, koks jis turėtų būti. Nors ji paima realius gyvenimo faktus, bet išrenka iš jų tik grožio grūdelius, kuriuos paskum aukštesne ideja apvelka. Iš vienos pusės ji realistė, iš antros — idealistė, visuomet su šios, idealistinės pusės, persvara. Todėl ji beveik visada vaizduoja žmogų tokį, kuriam vadovauja aukštesnioji prigimtis nugalėjus žemesniąją. Ji gyvais pavyzdžiais rodo, kad norint būti tikru žmogumi reikia daug kovoti pačiam su savim, daug ko išsižadėti, daug pasiaukoti.

Iš idealistinės, psichologinės pusės žiūrėdama į žmogų, parodo ji žmogiškosios sielos stovį įvairiais gyvenimo momentais. Dėl to išviršinę žmogaus pusę ji vienu kitu bruožu apmeta arba net visai palieka pačio skaitytojo nuožiūrai. Jai nesvarbu, kaip žmogus paviršutinai atrodo.

2. Pečkauskaitės žmogui Dievas — Būtybė, kurioj jungiasi tiesos, gėrio ir grožio pradas. Būtybė, kuri sukūrė šį pasaulį ir kasdien juo rūpinasi. Ji — viso ko centras, viso ko pradžia ir galas. Bet tas Dievas ne galingas, rūstus teisėjas, bet tėviškai geras, girdįs kiekvieną žmogaus atsiduksėjimą, laiminąs kiekvieną gerą pastangą. Pečkauskaitės žmogus Dievą ne kažkokia abstrakčia Būtybe, kažkur dangaus aukštybėj gyvenančia, įsivaizduoja, bet konkretų, čia pat arti žmogaus esantį.

Smūtkelio galvos nusvirime ji mato visos tautos, o kartu ir savo melancholiją. Ji ir maldoje prie malonaus, tėviškai gero Kristaus kreipiasi: „O Kristau, taip meilingai glamonėjąs menkus drugelius ir taip neišreiškiamai dieviškai šypsodamas į mus žiūrįs, duok mums visiems — pabudusiems, nors tolimiausį ir mažiausį kampelį savo karalystėje“ (X t. 159).

Be abejo, šį reiškinį gimdo mūsų tautos dabartinė nuotaika, sąlygos, kuriose mūsų rašytojams tenka dirbti. Rašytojas pas mus juk dirba nepavydėtinai, tiktai atitrukdamas nuo kasdieninio darbo duonai, tiktai išsivarginęs ir, anot Vienuolio, visokių rūpesčių paėstas. Be to, mūsų kritikai, mūsų recenzentai, autoriui baigus rašyti, jau atsistoja prieš akis. Mūsų rašytojas žino, kad jo raštuose bus rasta daug to, ko jis ten nė nemanė įdėti, o, be to, vienas kitas ir asmenines sąskaitas panorės suvesti. Kartu jis dar nespėjęs įgauti ir gal labai dažnai net turėti pagrindo pasitikėjimui ir net rašytojiškai ambicijai. Mūsų jauna literatūra dar tik dabar tepradeda išgirsti balsą, jog ir jai nebebūtų gėdos svetur, žmonėse, pasirodyti. Be abejo, su laiku ji išprus, ne vienas jaunųjų gal net akiplėšiškai pasigirs. Kas be to.

Kristus pilnas meilės kiekvienam žmogui ir nusidėjėliui. Jis neprikaišioja jo kaltės, bet atleidžia, paguodžiančiai į jį žiūri. Kada Jurgis visa užmiršęs artinasi prie nuodėmės, tik Miriam prisiminęs sugrįžta liūdnas į namus, ir čia Kristus iš Carracc'io paveikslo taip raminančiai šypsosi, nė šešėlio rūstybės Jo veide nematyti.

Visada Dievas — Begalinė Meilė, bet kartu ir Begalinė Didybė.

Šalia Dievo didybės ir gailestingumo iškyla žmogaus menkystė, jo nedėkingumas. Dievas viso pasaulio Kūrėjas, o jis tik menka dulkė viso to. Todėl ir sielojasi Roželė, kad ji tamsi, nemokyta, paprasta kaimo mergaitė, tai ar mokės ji Dievui tarnauti, ar sugebės Jam įtikti? Jai rodos, kuo daugiau žmogus knygų skaito, tuo gražiau moka Dievui tarnauti, todėl dėl knygų ji ir gyvybės negailėtų.

Roželė sirgdama nė neprašo Dievo, kad pasveiktų, tik džiaugias kunigui atėjus su Šv. Sakramentais, kad atėjo pats Dievas nusivesti jos į amžinąjį gyvenimą.

Arba vėl Urbonienė netekusi vienintelės dukrelės, dviejų sūnų, o dabar paskutinį išleidusi į karą „saugok Dieve, kad ji raudotų. Ji būtų verta, kad ją toje pačioje vietoje Dievulis nubaustų. Ne raudoti, bet dėkoti ji dieną naktį turi Dievui, kad nėra akla, nei sunkios ligos prislėgta, kad dar paeina ir darbą padirba" (VI t. 154).

Ir suprantama, kodėl ji turi dėkoti, juk ji tik menka dulkė, neverta, kad ją Dievas ir pastebėtų, tai kaip ji gali norėti, kad jai viskas klotųsi. Tiesa, spaudžia širdį mintis, kad paskutinis sūnus gali žūti, bet juk kentėjimas visiems būtinas. O vis dėlto širdy kužda mintis: „Gailestingas Dievas, gailestingas! Gėrybė Jo begalinė. Pasigailės manęs menko vabalo, pasigailės mano Domelio" (VI t. 156).

Mamaitė žmogaus santykį su Dievu taip apibūdina: „Savo santyky su Dievu tie prasti žmonės yra atradę tiesą. Jų santykis su Dievu tai santykis mylinčio vaiko su geriausiu tėvu".

Dėl to daugiausia jie individualiai, ne kolektyviai su Dievybe santykiauja. Dėl to gamtoje, kur tiek paprastumo, naturalaus grožio jiems ir Dievas artimesnis, nekaip bažnyčioje, kur daug puošnumo, formos. Tarp žmogaus ir Dievybės jausti visur tas subjektyvus intymumas. Malda, širdimi, visa būtybe jos žmogus kyla Dievopi. Maldoje ištisai jaučiamas nuoširdus prašymas, visiškas atsidavimas Jo valiai. Nėra čia pesimistiško skundo, nepasitenkinimo, desperacijos, lygiai, kaip nėra entuziastingos kupinos džiaugsmu padėkos maldos. Visada jauti švelnią melancholiją su tvirtu pasitikėjimu, šviesia viltimi. Net vaikų malda ir ta melancholiška nuotaika persisunkus. Pasimeldus kiekvieno širdy darosi giedra, išsiblaško debesėliai.

Štai Kastis, susirūpinęs sergančios Roželės gyvybe, klaupiasi miške prieš šv. Motinos koplytėlę su gilia viltimi širdy, kad jo malda bus išklausyta. Atsistoja ramus ir eina namo pasitikėdamas Dievo gailestingumu. Ir tikrai, jo malda išklausyta — Roželė pasveiksta.

Onelė Skirgėlaitė armotoms griaudžiant bėga į bažnyčią, glaudžiasi prie šaltų sienų, užmiršta, kad lauke baisus karas. Čia ji lyg uoste, kurio nepasieks jūrų audros. Tik prašo atsiklaupusi, kad tie šūviai kristų į tuščius laukus ir žmonių nesužeistų. Ji taip pakyla arti Dievo, jog, rodos, „jos maldavimai eina tiesiai į Dievo širdį".

Ne tik laimės valandomis, bet ir liūdesio, nelaimės — jų širdyse Dievas gyvena. Ir tai tokiomis valandomis, kada nebėra vilties kibirkštėlės. Taip meilę įprasminus, juk ir negali būti pesimistiško liūdesio, nes mirtis juos perskiria tik trumpam akimirksniui, o paskui vėl laimingas gyvenimas amžino grožio šaly. Todėl ramiai Miriam sutinka mirtį. Išvykdama į kitą pasaulį, kurio visa savo mistiška siela troško, „lig pasimatymo" tepasako.

Ir lieka Jurgis ramus, nes žino, „kad ji padės jam įeiti į šventąją Girią tarnauti prie Amžinosios Ugnies Aukuro, tuo tarpu su ja — neregimąja" (III t. 266).

Dvaro mamaitės siela taip sutapus su Dievybe, jog jai rodosi, kad iš viso žmogaus siela be Dievybės negali egzistuoti, „nes kaip gėlė įtempia visas jėgas, stengdamos sugauti nors vieną saulės spindulį, be kurio negali gyvuoti, taip mūsų siela šiame netobulybių pasauly būdama, veržias sugauti, nors mažutę kibirkštį Absoliuto, kuri nujaučia, kurio trokšta ir be kurio negali gyvuoti" (II t. 166).

Nieks taip nedžiugina mamaitės, kaip antkapių parašai katakombose: „Stephane, vivis"! Vivis, Priscilla!" Kankinės jos sielai tikresnę laimę žada, „nes viskas čia tik irios formos ir nykstantieji šešėliai", o tikrasis gyvenimas, kurio jos siela ieško, ne čia. Šitas gyvenimas — tik šešėlis, tik atspindys.

Kitoks santykis su Dievu ciocės Karusės, Liudviko, dalinai ir Bočelio. Juose nėra to nuoširdumo, įsigyvenimo į savąją religiją. Kaip pirmieji ne tik širdimi, bet visomis savo galiomis kyla Dievopi, taip šie, lyg kokio būtinumo verčiami, prievolę atlieka. Pirmieji kuria nuosavią, širdies maldą, kuri kartais taip primityviai individuali, šie gi neįsijaučia, neįsigilina į maldos esmę, todėl jiems tik kolektyvinė malda tesuprantama. Pirmiesiems gamtoje Dievas artimesnis, nes čia kiekvienas žiedelis, kiekviena menkutė žolelytė Jį primena, šiems jis tepažįstamas dangaus aukštybėj, sekmadienio altoriuj, bet ne savo širdy. Pirmieji besimelsdami viską užmiršta, paskęsta jų visa būtybė maldos ekstazėj, šiems ir maldoje šio pasaulio dalykai artimesni. Ciocia Karusia meldžiasi:

„... Melskis už mus nusidėjėlius dabar ir mūsų mirties valandoje... Bolečku, ar tau nešalta? Gal apdengti su pledu? Tėve mūsų, kurs esi danguje... Nika, kodėl taip sukinėjies?... Dabar ir visados... amen... Irus, širdele, įleisk Žužu..." (II t. 181).

Visur čia vyrauja oficialumas, ne nuoširdumas. Blankiai jie Dievą prisimena vakaro maldose, ryškiau, kai turi „svarbų reikalą".

Bočelis iš viso, atrodo, nemokąs giliai galvoti, visada jis paviršutiniškas, naivus. Toks jis ir santyky su Dievu. Pas jį ant kiekvieno lango padėta po maldaknygę, iš kurių kasdien paeiliui meldžiasi.

Pagaliau Gurskis, Sofija, uriadnikas, Onytė („Viktutė") atrodo be jokių aukštesnių idealų.

Pečkauskaitės vaizduojamieji vaikai persisunkę vyresniųjų idėjomis. Nuoširdus ir vaikiškai gilus jų tikėjimas.

Vincas Stonis, parsivežęs iš svetimo miško rąstą, su ašaromis paskum prašo Dievą, kad jam atleistų prasižengimą. Anksti, sekantį rytą nuveža tą rąstą atgal į tą pačią vietą, iš kurios buvo paėmęs. Ne tėvų jis bijo svetimą daiktą paėmęs, bet gilesnis supratimas, kad Dievui nusikalto.

Nors Irkai ir nieko motina nepasakojo apie Dievą, nemokino melstis, bet ji pati nujaučia, kad reikia melstis; todėl ne tik ji, bet ir jos lėlės vakarais meldžiasi. Ji ir žvaigždes prašo Dievulį prašyti, kad tėvelis sugrįžtų ir Gurskis daugiau nebeatvažiuotų.

Žiškų Juozukas rytą ir vakarą prie kasdieninių poterių prideda po Sveika Marija, kad tik ilgiau galėtų mokytis.

Nėra ko nė kalbėti apie dvaro mamaitės vaikus, kurie su ja apie dangaus sodus ir nuostabią muziką svajoja. Irutė ir mirti nebijo. Po kasdieninės maldos visada ji priduria: „Pone Dieve, duok, kad aš mirčiau pirmiau už mamaitę, tėvelį, Niką ir Jonelį" (II t. 25).

Nuostabaus tikėjimo ir paprastas kaimo vaikutis Kazelė. Ji sirgdama taip ištvermingai kenčia, laukia mirties, kad greičiau pas Dievulį nueitų „vo dungu tap gera tap gera, ainiolėlių tiek daug . . . Dijivulis toks gers" (II t. 136).

2.

Niekur kitur, kaip gamtoje, nepasireiškia atviriau Pečkauskaitės žmogaus individualus gyvenimas. Ir dvaro mamaitės ir Miriam mistiškos sielos gamtoje pilnai atsiveria. Jos savo fantazijoj sudvasina, personifikuoja ją. Kiekvienas žiedelis, kiekviena žolelytė joms gyvybe alsuoja. O kiek čia nuostabaus grožio! Dažniausiai žmogaus išgyvenimas derinasi su gamta. Gal tik Urbonienės skausmui ji kontrastas; kada gamtoj šviesu, lengva, jos širdy „lapkričio naktis". Ji ne tik tas fonas, kuriame pinasi žmonių išgyvenimai, kartais žmogus lyg sutampa su ja, jaučiasi esąs jos dalelė.

Jurgiui su Miriam naktį plaukiojant Keturių Kantonų ežeru, atrodo, kad, „juodu tėra vien ta mėlynė ir ta meliodija, vien dalis šventos misterijos laikomos tame gražiausiame pasaulio kampely" (III t. 253).

Gamta su žmonėmis ir Dievą garbina, dėkoja Jam ir pildo klusniai Jo valią. Kada vakare suskambo bažnyčių bokštuose varpai ir žmonės suklaupė maldai, tada „sulaikė kvapą pagauti kalnai, sužavėtas ežeras sustingo . . . žemė puolė kniupščia ir ėmė melstis" (III t. 258).

Gražiausi dvaro mamaitės sielos išgyvenimai gamtoje formuojase. Taip vasaros naktį, kada danguje tiek žvaigždžių, vaikščiodama sode paliai tvenkinį negali atsigėrėti nakties grožiu. Ir veržiasi iš širdies žodžiai: „Jaučiu laimę neišreiškiamą, linksmybę nepabaigiamą, žemė ir dangus — jau viena. Tokią naktį amžinybė savo sparnu paliečia žmogaus sielą. Kaip gi gali būti liūdna tokią naktį" (II t. 77).

Paprasta ir naturali Viktutei gamta. Gražu jai žiemos naktį važiuoti rogėmis šviežiu sniegu. „Kaip man visa tai brangu! Kaip lengvai kvepuoja krūtinė tokiomis naktimis, turėdama prieš save tą mylimą Ventą, tas senas surūkusias trobeles" (II t. 97).

Daktaras, kaip ir Viktutė, — gėrisi gamta. Ir jam žiemos naktys, „tai vienas didžiausių žmogaus pasigėrėjimų".

Veikia ir Kastį, iš Rusijos parėjusį, rytmečio saulėtekis. Prisimena tada vaikystę ir visa tai, šalia Roželės, vienas iš akstinų, kuris sulaiko jį benutaustantį. Jam dabar atrodo, kad miesto žmonės dėl to blogesni, kad jie nemato tokių grožybių.

O kaip myli tą juodąją žemę V. Stonis! Ardamas laukus „mąstė

apie ją, lyg apie gyvą padarą, buvo ji jam, lyg koks mylimas asmuo“ (IV t. 140).

Irka nustojusi motinos meilės su žvaigždėmis kalbasi, o „žvaigždelės šypso, krato galveles ir aukso akelėmis mirkčiodamos kugžda“.

Net Šmulkai miela Lietuvos gamta. Jam maloniau čia, kur žali laukai, skaidri saulė, o ne Londone, nors ten jo vaikai, o čia jis vienas.

Augalinė gamta žmonėms dar artimesnė. Mamaitė ypatingai prisirišusi prie gėlių. Sodina rožes, džiaugiasi jų žiedais, „kurių raudonume slepiasi rožių siela“. Tie žiedai jai amžinybe dvelkia, jų kvapas tai kalba, „kuria jos pasakoja apie amžiną grožį“.

Gėlių pasauly atsidūrus nusiblaivo jos siela, pranyksta tie debesėliai, kurie realiam gyvenime užtemdo jos džiaugsmą. Eina ji su vaikais pievomis į daubą, kur auga konvalijos. Prisiskina jų ir džiaugiasi. „Rodos man, kad ir mano ausys gėrisi konvalijomis ... Rodos, skamba man iš jų kažkokia tyli, be galo subtili melodija“ (II t. 47).

Kiekviena gėlelė jai dvelkia viršžemiška grožybe, kuri džiugina jos sielą. Gėlės jai — „tai žemės šypsena iš džiaugsmo, kad ją Dievas sutvėrė ir dideliems dalykams paskyrė“ (II t. 47).

Dvaro mamaitės vaikai gėrisi kartu su ja margomis pievų gėlėmis. Nika, net muziką konvalijų žieduose girdi: „Girdžiu, mamate, tarsi kas griežtų tylitėlaičiai ant plonučių stygų“ (II t. 47).

Iš paukščių, dvaro mamaitė ir Viktutė, labiausiai myli lakštingalą, kurios daina pakelia jas nuo žemės aukščiau.

Žiškų Juozukas ganydamas su vėversėliu kalbasi, skundžiasi jam, kad tėvai jį varo į „služmą“. Namuose, tėvų baramas, bėga pas Rudkį ir jam savo bėdas pasisako, kad nebeleis jo pas panelę mokytis, o jis taip nori.

Tas pats ir su Irka, kada ji supranta, kad jos motina nebemyli. Mylimiausias ir artimiausias jai lieka šunelis Džimi, su kuriuo žaidžia, kalbasi.

Kaip visi kilnesni žmonės, taip ir Pečkauskaitės žmogus nerasdamas paguodos žmonėse, Dievuje, gamtoje jos ieško. Dievas jį nuramina ateities gyvenimu, gamta parodo, kad yra ir žemėje grožio, tik reikia mokėti juo gėrėtis.

4.

Pečkauskaitės žmogus šeimoje, kartais net save niveliuodamas, pasiaukoja jos taikai, ramybei. Tokia yra dvaro mamaitė. Ji visai atsidavusi savo šeimai. Vaikai, tie jos lizdo paukščiukai, laiko ją prie žemės pririšę. Tik jiems savo sielą atidaro, nors jie jauni, nesupranta, „bet vaikai — tai juk aš pati“. Ji trokšta vaikams ne šios egoistinės, tuščios laimės, bet laimės giliausia prasme. Dėl vaikų gerovės ji drąsiai pasisako, atvirai stoja jų ginti. Kada Karusia nori Irutę pasiimti pas save ir po mirties visą turtą palikti, ji atsisako to, perkalba vyrą; mat, jos dukrelė gali nutausti, pakrypti į kitą pusę jos besiformuojąs vidaus gyvenimas.

Kitoki jos santykiai su vyru, čia nepasireiškia atvirai jos vidaus gyvenimas. Gal tai dėl būdų, individualaus gyvenimo skirtingumo nesupranta viens kito. Jos vyras prisirišęs prie šio žemiškojo gyvenimo, ji kūriasi sau idėjų pasaulį, aukščiau siekia. Kiek svetimas ir tolimas jos sielai jo gyvenimas, tiek nesuprantamas ir bereikšmis jos gyvenimas jam.

Dėl to ji slepia savo mintis, sumanymus, nors tai slegia jos jautrią sąžinę. Savo papuošalus atiduoda Levanardui, kad tas knygnešystei panaudotų, o paskui nedrįsta pasisakyti. Nors „nemalonu slėpti ką nors, tartum daryčiau ką pikta! O atvirai negaliu: Liudvikas užšauks, ir turės būti taip, kaip jis nori" (II t. 148).

Ji niekada dėl to, kas ją pačią liečia, nepasipriešina aktingai vyrui, bet pasyviai kenčia. Kada vyras jai prikaišioja, kad ji vengia su juo pabūti, bėga pas svetimus arba viena svajoja, nors „žodžiai apie mano svajojimą taip mane užgavo, kad tuojau atsitolinau", bet ji tik dienorašty savo skundą išlieja: „Svajoti vienai... Ar aš kalta, Liudvikai, kad nesvajojame dviese!" (II t. 148).

Ji viską viena pati kenčia, kad tik nedrumstų šeimos ramybės. Dėl tos ramybės ji net artimiausio savo širdžiai peno — muzikos išsižada. Mat, vyrui nepatinka, kam ne ūkį, tarnus prižiūri, bet niekais užsiima. Supranta, kad vyras nepatenkintas būna pamatęs ją skaitančią, nors jai literatūra brangiausias dalykas, atsisako ir to, pasitenkina vien laikraščius vakarais perskaitydama. Nepyksta ir už tai, kad vyras prikaišioja jos blogą šeimininkavimą, kad jai nereikėję už ūkininko, o geriausiai visai netekėti.

Panaši į ją ir Viktutė. Dėl tėvų, dėl visos šeimos reikalų ji atsižada muzikės karjeros. Mat, reikia lankyt konservatoriją, o tėvų sunki materialinė būklė, — geriau namuose ji pasiliks. Net papuošalams ji nenori, kad motina pinigus leistų, geriau tie pinigai paskirti besimokančiam broliukui.

Kaip giliai savo sesytę myli V. Stonis. Pats sirgdamas rūpinasi ja, paskutinius pinigėlius atiduoda jai pienui nupirkti. Kada tėvas atsiunčia pinigų jam švarkeliui nusipirkti, atiduoda juos sesytei ir broliukui, mat, jie labiau reikalingi, o jis dar gali apseiti su senuoju.

Pečkauskaitės žmogus, gyvendamas Kristaus religija, kiekviename žmoguje mato brolį. Todėl aktyvus gailestingumas jam pareiga ir prievolė. Mamaitė, nebodama konflikto su vyru, lanko sergančią Banienę, gydo Onelės akis; gaila jai Levanardo ir to nuskurusio žydelio Šmulkos. Ir taurelę ir medaus jam pasuka, jei turėtų pinigų ji ir kromelį jam tokį,

Panaši į mamaitę ir Viktutė. Ji ir prieš tetušį užtaria tarnaites, vagiliaujančią teisina, kad ji tamsi, nemokyta, o juk ir mokyti vagia. Tėvui nežinant slaugo karščiais sergančią Stonių dukrelę.

Onelė Skirgėlaitė — vienas pasiaukojimas. Ji negailėdama savo gyvybės bėga perspėti rusų, kad vokiečiai juos nori apgauti, nors žūva pati, bet daugelio gyvybes išgelbsti.

Roželė save užmiršus rūpinasi Silvestro likimu, kad tik jį nuo uriadniko išgelbėtų. Lauku su juo bėga, peršąla ir vos vos iš sunkios ligos atsikelia.

Prisižiūrėję į vyresniuosius ir vaikai jų pėdomis seka.

Taigi, Pečkauskaitės teigiamasis žmogus nepasitenkina šiuo žemiškuoju gyvenimu, bet visada siekia aukščiau. Jis neina ofenzyviškai nusiteikęs visai žmonjai skint kelių į grožį, bet pats savimi, savo gyvenimu rodo, kad kiekvienas žmogus turi to siekti, tada ir visame gyvenime gėris viešpataus. Nežiūrint to, kad jis aukštesnėmis idėjomis gyvena, visada lieka tikras šios žemės gyventojas, neatitrūkęs nuo jos.

A. JAKUBAITYTĖ

ABITURIENTŲ BALIUS

Feljetonas

Teliko nelaikyta tik kūno kultūra. Abiturientai sako, o kam ruoštis kūno kultūra, kad mes jau be kūno likom, viską egzaminai sugraužė. Bet diskusijos — daryti balių, ar ne buvo labai karštos. Sportininkai siūlė paekskursuoti. Idealistai — paaukoti išlaidas ginklų fondui. Pagaliau po trumpų derybų visų širdelės palinko: „darysim balių, ot pauliavosim"! Abiturientės tuoj susispietė kampan: „uniformuotos eisim, kaip su plaukais, batais"?

— Aš apsivilksiu ružavą šilkinę; žalią vilnonę; raudoną...

Kilo skandalas, nes pasirodė, kad balius bus margas, o čia publika!

— Visos žalsvai! — sušuko sėniūnė, kuriai teta neseniai atsiuntė iš Chicagos žalsvą, tiesiog balinę. Visos sutiko, tik viena liūdnai pridūrė:

— Pirksiu lietuviško šilko!

Vyrai taipogi diskutavo. Vienas visa gerkle rėkė:

— Su šlypsais, kauliniais kalnieriais, lakierkom. Plaukus stipriai sutepti!

Po ilgų pasitarimų ir apklausinėjimo, nuo ko būt galima paskolinti juodus kostiumus, abiturientai tapo lyg ir aptaisyti, išskyrus Tarakoną, nes sunku buvo atrasti tokio ūgio rimtą kostiumą. Bet jis greit nusiramino: „Tai aš su pumphozėm, juodu šlipsu, batai ir plaukai bus kaip reikiant".

Sekančią dieną salėje sėdėjo paskutiniojo egzamino taryba ir klausinėjo, na, pav.; „Kodėl plaučiai susitraukia ir išsipučia, kodėl privalgius neližt į upę maudytis ir pan. Klasės poetė, paklausta praktiškam pratimui patarimo, sukombinavo: „Pasiruošti! Žengte marš! Sus-s-stoti! Rankos aukštyn, žemyn; aukštyn, žemyn. Dešinė koja — priekin, kairė — atgal. Pašokti. Turkiškai atsisėsti". Direktorius pakraipė galvą ir parašė „gerai".

— Še tau ir balius ir žalsva šilkinė, — graužėsi atsisėdus, bet mintys tuoj paklydo. Parėmė galvą ranka ir pradėjo spręsti sunkią problemą — su aukštom kulnim pirkti batus, ar su žemom? Kaip praktiškiau, o kaip gražiau? Aplinkui visos taip pat susimąsčiusios sėdėjo. Viena patampė kasas už galų, išskėtė du pirštus, lyg žirkles, ir perspaudė kasą prie ausies — reiškia baliui nusikirps. Seniūnė savo ruožtu pašiaušė bubį ir garsu ž-ž-ž sukdama pluoštelį plaukų ant piršto, atsargiai perdavė telegramą:

— Pusmetinį...

Netrukus išklausinėjo paskutinį. Atėjo fotografas. Pedagogai susėdo ant suolo prie gimnazijos durų. Abiturientai aplink sustojo. Kurie buvo gavę pataisas, ar šiaip gyvenimas gimnazijos suole kankino, padarė liūdnas minas: žiūrėjo į tolį — kaminus ir kitus aukštelesnius daiktus. Kuriem viskas gerai klojosi, — juokėsi, kad ant fotografijos būtų žymu dantys. Po to, paabejoję „kaip išeisim", išsiskirstė ruoštis baliui.

Balius! Salėje langai atviri. Salės šone stovi ilgas stalas. Ant stalo

KUN. J. JUOZEVIČIUS

IŠ KUNIGO DIENORAŠČIO

Pirmąjį kartą pas ligonį

— Kunigėli, yra pas ligonį.
— Kur?
— Titeikiuos.
— Toli?
— Apie 5—6 kilometrus.

Vyko trumpas keliais sakiniais pasikeitimas su zakristijonu. Nebuvo nė reikalo klausti. Vistiek kunigas važiuos, diena ar naktis, dargana ar giedras oras. O sakiniai buvo tik dėl to, kad taip profesorius išmokino, pasiteirauti apie ligonį. Tačiau, ką profesorius nuoširdžiausiai patarė, sužinoti apie ligą — nė žodžio nebuvo užsiminta.

Geltonsnapis. Vos kelios savaitės, kaip kunigas. Mišias šiaip taip įgudo, bet pas ligonį, kaip Dievą myliu, pirmą kartą.

Dar kartą klebonas priminė apeigas, virstelėjo tabernakulio durelės ir — viatikas ant krūtinės.

Tik dabar kylo klausimas: — O kuomi serga ligonis? Kas jis — vyras ar moteris, senas ar jaunas? Pabalęs veidas, karščiu klajojan-

---

tortai, vyno buteliai, saldainiai, buterbrodai ir trys žąsys, iškėlę nupiautas kojeles. Sargienė paragauja tai saldainį, tai riešutą ir žiūri ar neatšalo kava dideliam bose. Nu, kaip visi susirinko, susėdo už stalo, labai aišku. Tarakono pumphozės buvo po stalu, tai nė nematyt, nes švarkas ir kaklaryšis buvo kaip reikiant. Abiturientės sužaliavę kaip pievelė tiesiog stebuklingai puošniai atrodė. Savijauta visų buvo: „Ačiū Dievui laisvi, kaip norėsim taip dabar gyvensim". Kas tik buvo iškalbingas prakalbas sakė. Visi pasižadėjo būti dorais tėvynės piliečiais ir artojais, nes Lietuvai, girdi, neišarta, daug dar žagrių reikia. Idėjų ir idealų netrūko, tiesiog enciklopedija susidarė. Taip buvo ligi išėjo kapelionas, direktorius ir kiti svečiai. Tada seniūnas iš kažkur atsinešė „selterio" butelį, įpylė seniūnei stikliuką ir sako: „laisvi esam piliečiai, niekas dabar elgesio nemažins, tad į sveikatėlę"! Seniūnė išgėrė ir susipurtė. Nu, ir visi pradėjo vaišintis „selteriu". Po to valgė saldainių ir vėl selterio. Staiga seniūnas užsiėmė burną ir bėga per salę. O bėga, žinot, ir nepabėga. Kaip pabėgs žmogus, kad salės grindys iš po kojų bėga — kaip vanduo. Po to tuoj Tarakonas išdūmė. Seniūnė sėdėjo kėdėj galvą nuleidus ir dainavo: „ole dry=ole dra=ole drisa opa,pa". Ją vežiojo kėde geriausias klasės futbolistas. Prie sienos kažkas apvirto su suolu. Mat, ant vieno galo atsisėdo, o kitas galas iškilo, tai ir skandalas. Netrukus saulytė užkopė ant lango ir dairosi, nugi ką tie abiturientai daro! Kažkeno skolytas švarkas guli palangėj, ant scenos kybo šlipsai. O jų savininkai vieni dainuoja, rėkia, kiti skilvį citrinom ramina. Tuo tarpu iš kažin kur atsirado direktorius. Padarė miną, kaip bežiūrėdamas į nusirašančius iš špargalkos egzaminų uždavinius ir liepė išsikraustyti ne ilgiau, kaip per 5 minutes. Abiturientai, žinoma, išėjo. Visviena, sako, Lietuvoj inteligentam gyvenimo nėra.

čios akys, gyslotos rankos ir atlapa, apžėlusi krūtinė, seniai beskusta barzda, visa tai stojosi kaip dekoracija mano pirmojo ligonio. O gal nespėsiu. Rasiu be gyvybės ženklo ir aimanas.

Arklys dar truktelėjo ir sustojo prie žemos, pajuodusiais langų rėmais pirkios.

„Garbinkime Švenčiausiąjį Sakramentą“ giedojo prieangy. O kai kurie net degančias žvakes laikė rankose.

Ligonis.

Jaunutis vos 15—16 metų, pasirėmęs pagalviais, loštelėjęs į nugarą, seka nepažįstamą, naująjį kunigėlį. Mėlynos akys žvelgė iš po sunkiai uždribusių blakstienų. Žvilgsnis be energijos.

— Kam jūs man gailite triobos kerčios. Man tik nedaug tereikia vietos. Aš noriu dar gyventi. Aš dar nenumirsiu, — kovojo ligonis.

— Kodėl aš negydytojas? — klausė patsai savęs jaunasis kunigėlis.

— Grąžinti ne tik dvasios, bet ir kūno ramybę, kaip gera teikti abipusis patarnavimas. Ne, ne tik jau neruošiu prie mirties. Būtinai padėti, palengvinti, pagydyti. Bet gi aš ne daktaras, ne gydytojas; aš — kunigas. Kas valgo mano kūną ir geria mano kraują, tas turi amžinąjį gyvenimą ir aš jį prikelsiu paskutinėje dienoje. Aš esu tiesa, kelias ir gyvenimas. Prašykite ir gausite, belskite ir bus atidaryta, — slenka padrikos Šventojo Rašto mintys.

— Kuo vardu esi?

— Mykolas.

— Nu, dar pagysi Mykoliuk. Mane vasarą aplankysi.

Mykoliukas nusišypsojo. Viltis pagyti ir gyventi.

— Senai buvai, Mykoliuk, išpažinties?

— Pavasarį prieš Velykas.

— Mykoliuk, gal tau sunku, vargu, — atsigulk, padėk galvą ant pagalvės.

Matyt, jam pasirodė nepadoru gulėti, pasirėmė rankomis, pritrūko jėgų, užsikosėjęs pasviro, griebė kunigas prilaikyti, bet nusilpęs ligonis padėjo galvą ant jo krūtinės. Kosulys apstojo. Papurtę akių vokai kelia gailesio ir užuojautos. — Mykoliuk, sužadink norą išpažinti visas nuodėmes. Jei kokią ir užmirštumei — nenusimink, vėliau prisiminęs, kitąsyk išpažinsi. Dievas toks geras ir gailestingas, atsižvelgs į tave ir daug dovanos.

Mykoliukas, kaskart strigo giliau jauno kunigėlio sielon. Mykoliukas romantizavosi ir rodėsi lyg simbolis tų Mykoliukų, kurie jaunystės pražydėjime gula į mirties patalą. Jie taip nori dar gyventi. Dar išgyventi nors truputį jaunatvės.

Daug kartų jaunasis kunigėlis dar aplankė Mykoliuką. Netuščias, bet su lauktuvėmis. Mykoliuko akys žybčiojo džiaugsmu, kada prasiverdavo trobos durys ir į vidų įžengdavo jam taip geras kunigėlis. Tik nekartą kildavo mintis, kodėl jam anksčiau to kunigėlio neatvežė. O būtų daug daug kartų nugiedrėjęs jo grįčios vidus. Daug daug geriau kunigui šnekėtis su dar toli gražu nemanančiais mirti ligoniais.

— Kunigėli, pas ligonį.

— Kur?

— Titeikiuose. Pas Mykoliuką.

Kelią gadino atodrėkis. Žadėjo prieš polaidį pakviesti kai bus geresnis Mykoliukas.

Nuvykom.

Tie patys kaimynai ir ta pati dekoracija, tik priemenė ir grįčia pripildyta skausmo. Priemenėj verkia mama ir seserys su broliais.

— Tėtyte, geeelbėk!

Tėvas karščiau spaudė mirties agonijos apimto sūnaus galvą, didžios ašaros ritosi per gailesio išraižytą veidą. Ligonis čia loštelėja aukštielninkas, čia vėl keliasi, siekia krūtinės. Jis dėbtelėjo baltomis akimis į įėjusį kunigą ir vėl skausmu sulinko.

— Išpažintis?

— Negaliu. Labai skauda.

— Mykoliuk, aš tau duosiu absoliuciją ir be išpažinties.

— Ego te absolvo a peccatis...

Atrodė kunigas čia nebereikalingas. Ir išviso pastoralinėj teologijoj nebuvo tokio kazuso, kaip reikėtų duoti paskutinis patepimas, kai ligonis neramus.

Ilgesnė Švenčiausiojo adoracija su jėgų sukaupimu ir — namo. Švenčiausiąjį bažnyčion, o pats suklupo miegamajam prie mažo staliuko, tik ne, ne Tėve mūsų ir ne Sveika Marija.

Skausmas degino krūtinę. Šaukė, keršijo — bet kam? Taip norėjosi ne šiandien ir ne rytoj, bet dabar tuojau, dar šią minutę, šią sekundę numirti. Pirmiau už Mykoliuką, pirmiau už visus sergančiuosius. Kam gyventi, jei gyvenime tiek daug skausmo.

Jei nori palengvinti skausmą, užmik. Kristus rūpinasi savo pasekėjais.

Rytojaus diena.

Negalima vykstant į mokyklą nesustoti pas ligonį.

Mykoliukas šiandien ramus, atsilošęs ant sesers laikomų pagalvių, galva atmesta.

— Kunigėli, taip norėjau Švenčiausiojo.

— Mykoliuk, aš dar šiandien galiu pas tave su Švenčiausiuoju atvykti. Jei šiandien Tamstoms nepatogu parsiveškit rytoj.

— Jei Dievas mums padės sulaukti, — įterpė motina.

— Šiandien atgiedosi egzekvijas ir numirėlį nulydėsi į kapines, — sako prelatas.

— Koks numirėlis?

— Negirdėjai, vakar varpai skambino už Mykoliuką.

— ?!?

— Vakar man nesakei nieko, prelate.

ATEITIES 9 NR.

išeis tuojau po rugsėjo 15 d. Raštus siųsti ligi IX. 10 d.

KAIP MŪSŲ BENDRADARBIAI ATOSTOGAVO

Prof. Pr. Dovydaitis būdavo dažnai sutinkamas kelionėje Kaunas — Čekiškė. Apie Čekiškę yra jo ūkis, valstybės dovana Nepriklausomybės aktą pasirašiusiajam. Profesorius ten truputėlį atsitraukdavo nuo mokslo įtempimo.

Kazys Zupka naudojosi savo tėviškės Zatuniškio vienasėdijos (prie Vadoklių) saule ir ežeru, o taip pat ir dalgiu. Kurį laiką buvo matomas Šaukoto apylinkėse šalia Šiaulių spalvų. Atostogose Zupka ieškojo naujų motyvų.

Prof. J. Ereto karišKai rimtą povyzą matydavo Kačerginės vasarotojai. Profesoriaus vasaros rūpestis buvo mūsų vakarietis Rėza, apie kurį jis ruošia išsamią monografiją.

Myk. Linkevičius buvo daugiausia nuskriaustas, nes atostogose tebuvo dvi savaites, palikęs Šiaulių miesto savivaldybę ir jos klijentus. Atostogavo netoli mūsų šventovės Šidlavos savo tėviškėj Padukty. Džiaugėsi dobilų plotą nuvertęs. Rūpinosi savo eilėraščių rinkiniu ir parašė naujų gražių eilėraščių.

Nelė Mazalaitė, nenorėdama pristigti romantiškų motyvų, pasirinko romantiškąjį Aukštadvarį su jo žaliu ežeru, giriomis ir girių dvasiomis. Tos nuotaikos, tikime, rasime ir jos naujosiose novelėse. Ten pat atostogavo ir ponai *Laukaičiai* (B. Laukaitis ir Manė Dauba).

Bronė Buivydaitė, labai ištikima savo tradicijai, gyveno gimtuosiuose Anykščiuose. Poetės plunksna šią vasarą buvusi labai darbšti. Tat ir „Ateitis“ tikisi pamatyti jos naujų posmų.

J. Povilonis galutinai baigęs universitetą nutarė rimčiau pailsėti ir apsivedė su p-le Poliakovaite. Redakcija džiaugiasi, sveikina ir linki džiūgaus gyvenimo.

Kazys Bradūnas parvažiavo vieną kartą išilgai Lietuvą ir grįžo savo Suvalkijon dalgio imtis, vėliau obuolių raškyti. Skundėsi, jog rašyti nesą kada.

Leonardas Žitkevičiu, ilgai važiavo į savo Vabalninkus, pakeliui kiek ilgiau sustodamas pas Redaktorių skersai ir išilgai Juodžio ežerą išplaukioti. Paskutiniu metu kažkur dingęs. Net „Kreivąsias Šypsenas“ užmiršęs. (Kram. b . . .).

Eug. Matuzevičius, nors ir apie Lietuvos laukus rašo, tačiau vasaros laiku domėjosi daugiau dvasiniu gyvenimu.

Br. Kulys daug keliavo ir atrodė susirūpinęs, kur nuo rudens turės prisiglausti, nes abitūra jį nuo mielojo Rokiškio atskyrė. Kiti rokiškėnai: Pr. Rimša, Balys SereviČius ir Pr. Kozulis dingo be žinios.

St. Daunys, mūsų sporto skyriaus vedėjas, visą vasarą negalėjo iš Kauno išbėgti, nes čia buvo daug įvairiausių rungtynių, svečių gastrolių. Todėl dabar sakosi ramiau būsią į provinciją važiuoti skrendančių gervių palydėti.

Naujųjų mokslo metų proga savo bendradarbėms, bendradarbiams, skaitytojams ir skaitytojoms linkime pasisekimo, darbo ir kūrybinės nuotaikos.

Korespondencijų konkurso laimėtojams dovanos

Pirmiems penkiesiems korespondencijų konkurso laimėtojams visiems metams nemokamai bus siunčiama „Ateitis“. Taip pat primename tiems laimėtojams, kad praneštų adresą, kuriuo galėtume siųsti dovanas, nes tie, kurie laimėjo laikraščių prenumeratas, dovanų gimnazijos adresu negalėjo gauti. Kitiems knygas siuntėme gimnazijų adresu. Jei kas negavo, tegu mums praneša, taip pat prideda ir naująjį adresą.

Pasikalbėjimą su Latvijos gimnaziste mūsų Latvijos bendradarbis, pažadėjęs šiam nr., neatsiuntė. Tikime vėliau sulaukti.

Žinių iš pavasario meto nebedėjome. Nusenusios. Todėl ir korespondentai tenepyksta.

ALYTUS

„Ateities“ bendradarbių laimėjimai. Pavasarinėje gimnazijos literatūros šventėje pirmąsias vietas laimėjo „Ateities“ bendradarbiai ir skaitytojai.

Kelionės po Dzūkiją

Iškeliaujam iš Alytaus ir vos 12 km. įžengę pamatom Miroslavo bažnytkaimį su savo dvibokšte bažnyčia, kuri, kaip kas sako, ir Putino Šešėliuose pakliuvusi (mat, per did. karą bokštai bu-

vo susprogdinti, dabar dar aukštesni atstatyti). Prie bažnyčios yra seni buv. vienuolyno rūmai. Šventoriuje guli palaidotas stud. ateitininkas Krasnickas. Kapas apžėlęs, nesutvarkytas. Dar 12 km. — ir Seirijų žydiškas miesčiukas. Nieko ypatingo. Bažnytėlė sulinkusi, tamsi; šventoriuje kun. Grajausko (Seirijų Juozo) kapas. Skubam į Leipalingį ir pataikom kaip tik į šv. Onos atlaidus. Miestelis gan gražus, ypač dvaras. Ryto metą jau mes Gerdašių bažnytkaimy traukiam dainą, geriam šiltą pieną. Vėliau apžiūrim Nemuną ir žvelgiam į lenkų pagrobtus plotus. Lenkų pusėje matosi bažnytkaimis Pervalkas. Maudomės. Tik štai maudantis kyšt su lenkų vėliava garlaivis „Smigli" (lenkų dievinamojo politiko vardas). Vietiniai paaiškino, kad tai Druskininkų „dačnykus" veža. Sudainavom „Į Vilnių". Lenkai traukė nosis, o kai kurie iš garlaivio mums mosavo. Malonių gyventojų ir nuoširdaus vietos klebono kun. Šukio išlydėti leidomės Nemuno pakrantėmis Liškevos link. Priėjom ir tą vietą, kur prof. Kolupaila su savo „Klaipėda" lenkų „arešte" sėdėjo. Smarkiai skubam į Liškevą ir pavakarėj jau vietoj. Užlipam į Liškevos pilies griuvėsius, kurie čia riogso nuo 14 šimtm. Pilis aukštame kalne, prie pat Nemuno. Liškevoj apžiūrime įdomią žymaus italų architekto statytą bažnyčią, jos požemius su užsilikusiais karstais, viduramžiais dvelkiantį buv. vienuolyną ir kt. Vyrai miegam ant šieno, o mergaitėms teko vienuolyno storos sienos. Rytojaus dieną čia šv. Jono atlaidai. Išklausę mišių, per kurias patys giedojom ir ėjom šv. Komunijos.

Būtų gera, kad kada ir „Gamtos draugai" Nemuno srove paplauktų žemyn, tikrai susižavėtų. Tenka pasakyti, kad visur buvom gyventojų bei inteligentijos maloniai priimami. Visą laiką keliauninkus linksmino ir guodė ekskursijos dienraštis „Dzūkų akuliorai".

— Kasmatei lemta savo žodis iš Alytaus nutraukti. Jis linki savo įpėdiniui „Ateičiai" parašyti ne tik kas visiems malonu, bet gribštelti ir tai kas kai kam kartu, bet reikšminga. Viso gero!

Kasmatė

BIRŽAI

Literatai dirbo

— *Pr. Matulytė* (laimėjusi praėjusiais moksl. metais Panevėžio apygardos literatūros konkurse II-ją lyrikos premiją) per vasarą parašė naujų, nuotaikingų eilėraščių, iš kurių ypač pažymėtini religiniai eil. Dalį jų išsiuntė laikraščiams.

— *Aneta Alimaitė, pernai tepasirodžiusi* literatų vakarėliuose (slapyvardžiu A. Alma) keliais sentimentaliais dalykėliais, šią vasarą parašė ir atspausdino „Darbininke" keletą įdomių, realistinių novelių *(„Vieškelis dulka" . . ., „Malūnas be sparnų" ir kt.).* Novelės pasižymi stiliaus ekspresija ir išsireiškimų savotiškumu. Ypač savo nuotaika yra įdomi novel. *„Malūnas be sparnų".*

— *Br. Krivickas,* supamas vasariškos nuotaikos, parašė įdomią novelę iš moksleivių gyvenimo ir keletą feljetonų. Parašytuosius dalykus žada siųsti „Ateičiai" ir „At. Spinduliams".

— *Eug. Matuzevičius* parodos metu (vasarą) dalyvavo Kaune surengtame „Ateities" bendradarbių literatūros vakare, kuriame be jo dar skaitė savo kūrinius: *K. Bradūnas* (vilkavišk.), *Pagirys-Kriaučeliūnas* (vilkavišk.), *Br. Kulys-Romantikas* (rokiškėnas) ir kt.

— Be to, Matuzevičius išvertė į lietuvių kalbą *Sinkevičiaus* apysaką apie vieno berniuko muzikanto tragišką gyvenimą ir mirtį) — *„Muzikantas Janko".*

— *Paulius Drevinis,* dar visai jaunas literatas (IV kl.), taip pat per vasarą parašė naujų, gana gerų eilėraščių. Spausdinasi *„Žvaigždutėje", „Šaltinėlyje", „At. Spinduliuose"* ir *kt.* Redaguoja jaunesn. literatų laikraštėlį *„Pirmieji Žingsniai".*

Literatai leis almanachą

Jau pavasarį buvo svarstyta išleisti rotatorium arba spaustuvėje spausdintą literatūros almanachą. Rudenį, sustiprėjus dvasia ir kūnu, tas sumanymas turi realizuotis. Reikia tikėtis, kad dar prieš Kalėdas išleisime. Almanache dalyvaus — (iš kitų gimnazijų): *K. Bradūnas, Pagirys, Pr. Kozulis, J. Švabaitė ir Br. Balaišis;* saviškiai: *Pr. Matulytė, A. Alma, N. Klevickaitė, Br. Krivickas, Paulius Drevinis, Jon. Maskaliūnas, Eug. Matuzevičius, Vyt. Vajaga, Jon. Kiseliūnas* ir kt.

B. Javas

LAZDIJAI

Suvalstybinta „Žiburio" gimnazija

Suvažiavę po vasaros atostogų moksleiviai rado visai pasikeitusį savo mokyklos veidą. Buvo susigyventa, įprasta, o dabar tai visa dingo. Senasis gimnazijos direktorius dr. kun. J. Starkus, kiek reporteriui teko nugirsti, išvyksta Amerikon. Lazdijų moksleivija lieka nuliūdusi be gerojo direktoriaus, tačiau juos džiugina viltis, kad jų mylimas direktorius, būdamas ir už jūrų marių, atsimins Dzūkijoj praleistas dienas, atsimins savo auklėtinius, pasilikusius tėvynėje.

Silvydis

ROKIŠKIS

Užvertę knygų paskutinius lapus atsikvėpėm kvapsniu laukų oru. Visi žaliojo kaimo vaikai palikome miesto ūžesį ir dulkes ir išklydome į laukus savais keliais.

Keliolika nuvyko į Panevėžį pakvėpuoti visos Lietuvos moksleivijos gaivingu oru ir pagyventi entuziazmo ir idealizmo dvasia, skardendami dainomis, bedžiūgaudami žaliuos, kvapsniuos Nevėžio krantų pušynuos.

Neužmiršta ir nepatingėta užrašinėti liaudies dainas, pasakas, priežodžius ir šią surinktąją medžiagą pasiųsti Tautosakos Archyvui.

Moksleiviai, trokštą įnešti kaiman daugiau tikrojo kultūringumo, padėjo jaunimo organizacijoms sporto, meno ir kt. reikaluos, kiek sąlygos ir jėgos leido.

Literatai vasaros jausmus ir nuotykius užfiksavo eilėraščiuose, novelėse ir kt. ir artimiausiu laiku atidarys literatūros bagažus ir paskleis gimnazijoj.

Baigiasi jaukios dienos. Vėl keliaujame į mokslo dienas. Vežame pilnus vežimus skaidrios kaimo dvasios ir skleisime ją gimnazijoj ir gatvėse.

Žerutis

SKUODAS

Kai kurių vietų korespondentai priešatostoginiame *Ateities* numery atsisveikina su Redakcija ir skaitytojais. Gal tai *ir* geras išradimas, bet, pasakysiu, praktiškam žemaičiui jis nepatinka. Juk ką gi — atsisveikinti atostogų akivaizdoje! Tartum prieš mirtį arba prieš algebros rašomąjį darbą . . . Už tai skuodiškiai ir laikosi kitokios taktikos.

Kitą „netaktą" padarė p. Redaktorius, įsakydamas šiam numeriui aprašinėti tiktai kokias ten stovyklas, ekskursijas . . . Reikia, mat, žinoti, kad skuodiškiai didelių stovyklų nemėgsta, nes kartais jos virsta, pav., septynių dienų rekolekcijomis. O rekolekcijos — įsivaizduokite — gražiuose Veitelių krūmuose, tarp žydinčių našlaičių ir čiulbančių lakštingalų — tai vis tik nei šis nei tas . . .

Žinoma, kartais pasitaiko ir įdomesnių stovyklų, turinčių bent po tuziną nuolatinių dalyvių, malonių vadovų, brangių svečių ir p.

Kiek geriau yra su ekskursijomis. Jų, nors nedaug, pasitaiko. Šią vasarą būrelis skuodiškių bei Skuodo „išeivių" švėkšniškių — žinoma, kartu su daugeliu „svetimų" moksleivių — buvo suvažiavę į didžiuosius Žemaičių Kalvarijos atlaidus. VII.4 d. didelis jų būrys, kuriam vadovavo malonusis skuodiškių kapelionas kun. *Patlaba,* organizuotai lankė Kristaus kančios kelius. Ta proga gražius pamokslėlius pasakė gerb. kun. *Andziulis MIC,* kun. *Daukantas* ir kun. *Patlaba.* Sekmadienio VII. 5 d. rytą moksleiviai turėjo savas Mišias ir Komuniją. Po to buvo padaryta nežymių iškilų į apylinkes ir t. t., bet ten jau „nieko ypatingo" . . . Malonu pastebėti, kad moksleiviai visą laiką labai rūpinosi tokie nuoširdūs bičiuliai, kaip prel. *Kuodys,* kun. *Andziulis MIC,* kun. *Patlaba* ir kt. Neturėdami kitos progos visiems padėkoti, dalyvavusieji atlaiduose moksleiviai per savo atstovą — skuodiškį korespondentą — siunčia jiems nuoširdžiausią savo padėką!

L. S. Catilina

ŠIAULIAI

Visus dėvynis mėnesius mokėmės karinio parengimo ir pagaliau gražią, birželio mėnesio šeštą dieną išėjome iš 8 p. p. kareivinių, pilnoje kautynių aprangoje, kupini drąsos ir pasiryžimo sulaikyti link Šiaulių einantį priešą.

Tylu, tik kada ne kada išslysdavo sunkus atodūsis iš po apdulkėjusio šalmo ir vėl ramu. Staiga pasigirdo priekyje būrio virtinė trumpų švilpesių, kurie, perėję eiles pranešdami pavojų, dingo dulkių pilname ore. Visi, kaip vienas, krito kas į griovį, kas į dobilų lauką ir tik dabar pasirodė pavojus — iš už miško išslinko priešo lėktuvas, kuris, nieko nepastebėjęs, tyliai nulėkė virš dobilų lauko. Greit pakylame ir vėl traukiame į priekį.

„Poilsis!" nuskambėjo vado pranešimas per išsirikiavusias eiles, ir kariai tuoj pakriko po gražų eglyną, tik ne ilgam, vos po 10 minučių . . . „Eilėn stok! Žengte marš!" Ir vėl dulkės, ir vėl nepakenčiama saulės kaitra . . . tik štai pasirodė ant kalno būrelis, dangų remiančių pušų, o ties jomis ir mūsų uždavinys — sulaikyti priešą. Bežiūrint paskirstomi buvome į tris būrius ir susikaupę slinkome užimti pozicijas. Iš lengvo įleidome į vamzdį šovinį ir kantriai laukėme . . . , sekdmi akimis kiekvieną priekyje stovintį krūmą ar medį. Kažkas sužvilgo saulės atošvaistėje . . . priešo šalmas, dingtelėjo mums galvosna ir nespėjus atsigauti nuo pirmo įspūdžio prapliumpa šūvių salvės į mus. „Geriau mirt, negu pasiduot!" su ta mintimi pilni pasiryžimo ir vilties laimėti, tankia šautuvų ugnimi laikėme priešą. Pasigirdo ir sprogstančių granatų garsas, tačiau be didesnių nuostolių sprogo, keletą šimtų metrų priekyje mūsų. Pagaliau priešo ugnis pradėjo silpnėti ir, tur būt, pritrūko šovinių, pradėjo trauktis

grioviu atgal. O mes linksmi norėjome gintis priešą, tačiau trimitas liūdnai užtraukė: „Eisim broliukai namo, namo . . .“ Tuoj pakilome iš apkasų ir džiaugsmingi laimėjimu stojome eilėsna. Taip pat atėjo ir priešai, (žinoma, kiek nuliūdę) pasirodė jie buvę prekybos mokyklos mokiniai.

Čia tarė žodį, be karinio parengimo mokytojo vyr. ltn. Kalniečio, ir 4 art. p. vad. plk. ltn. Tallat-Kelpša, primindamas manevrų reikšmę ir pagirdamas už puikų pratimo atlikimą. Vos pabaigus kalbėti, suskambo smarkus valio, kuriam nuaidėjus, jau kirto koja į taktą mokiniai parade, spausdami šautuvus prie peties.

Dabar prasidėjo maloniausia, kai kuriems, manevrų dalis — pasisotinimas iš kariškos virtuvės. Na, ir valgėme!

Apči!

TELŠIAI

— Papuošdami vieną pliką kalvą ir pasidarydami Telšių papuošalu, jau išdygo naujieji gimnazijos rūmai.

Gailėdamies juos apleidžia naujų barų ieškotojai, senųjų rūmų keleiviai. Visi kiti, besidžiaugią rūmais jų dėvėtojai, šiems savo draugams: ženotiems, sutanuotiems, įvairių kepurėlių nešiotojams linki naujuos baruos suguldyti kuo gražiausias pradalges.

— Pagarsės tipeliūkštis, kurs vienoj stovykloj po beržu sapnuodavęs „Beatričę“, kol draugai užpildavę už bato šalto vandens.

Daugeliui iš atminties neišdils alsėdiškio trešnės, jų sopulingosios aukos ir paklydusi plungiškė.

Kiti gi trys gimnazijos žurnalistai, kurį laiką taip pat stovyklavę Alsėdžiuose ir tarp kitko lankęsi pas vieną asmenį, kurs iš naujo luomo visiems vargšams moksleiviams reiškia per juos gilausią užuojautą . . .

Ristag Psik

VILKAVIŠKIS

Truputį apie buvusius abiturientus

Nors apie mirusius — gerai arba nieko, bet apie mūsiškius bebuvusius abitūrus būsimus studentus,-es, ūkininkus, karininkus ir kitokius -ininkus, keletą žodžių brauksiu.

Iš korespondencijų ir kaimyninių gimnazijų draugų girdim, kad kitose gimnazijose pavasariais ruošiami iškilmingi, tradiciniai abiturientų baliai, arba abiturientų išleistuvės. Šituo reikalu rūpinasi arba mokytojai, arba patys abiturientai, arba būsimieji abitūrai — septintokai. Jie (baliai) ruošiami gimnazijos patalpose ir turi draugišką, kultūrinį pobūdį. Pas mus kas kita. Tiesa, literatai turi tradiciją suruošti kuklias literatiškas išleistuves, bet tai su baliais mažai rišasi. O mūsų abiturientai balius ruošti irgi moka. Ir ne bet kokius! Balių suruošė ir šįmet. Baliaus iniciatoriai — abitūrai, baliaus vieta — „Bijūno“ klūbas, baliaus laikas — visa naktis, baliaus gėrimai — klūbiški, baliaus publika — abiturientai, mokytojai, karininkai ir šiaip miesto linksmesnieji, publikos nuotaika — pakilusi virš normalaus lygio. Didesnių komentarų nedarysiu. Patys suprantat. Bet visgi baisiai neaišku, kaip suderint su pedagogų orumu pedagogų pritarimą panašiam „baliui“, kuris vyksta ne gimnazijoj, ne kurioj kitoj patalpoj, bet klūbe ir kuriam dalyvauja patys mokytojai. Pagalvojus peršasi mintys, kad gimnazijoj girdimos kalbos, kad tas ir tas yra bloga, tas ir tas negera, kad tas ir tas kenkia sveikatai — bloga, negera ir kenkia tik tol, kol esi gimnazijoj, o po to — viskas į sveikatą. Taip išrodo iš pačių mokytojų pritarimo panašiam baliui.

Ar negalima būtų ateity šito išvengti? Ar negalima pasekti kitas gimnazijas suruošiant tikras kultūriškas, tradicines abiturientų išleistuves?

Emka

REDAKTORIUS ATSAKO

Melsvūnui. Rašai gražiai. Bet kadangi šin nr. dar Kasmatė parašė, tat nepasinaudojome. Toliau prašome bendradarbiauti. Dėsime.

Radš. Kadangi daug turėjome literatūrinių dalykų recenzuoti, tai kitiems nė vietos nebetekome.

Dzūkeliui. Tas pats ką ir draugui Melsvūnui.

Radišiui. Kadangi žinios tik apie pavasario gyvenimą, tai negalėjome pasinaudoti. Rašai gerai. Lauksime.

Step. Žibartui. Pats stengeisi paduoti vien faktus, kurie savo sausumu kitiems nebebus įdomūs.

Paželsvių Vytukui. Tas pats, ką ir Radišiui.

Cicero. Tas pats.

Br. Bal. „Pasiilgau žmogaus“ per liūdnas. Ir tai — liūdnas dėl tavo pačio nuotaikos. „Ateitis“ optimizmo skelbėja. Jos puslapiuose galima pasiskųsti už visą kraštą, už žmones. Už save čia per ankšta.

Meldų Meldūnui. Šį kartą nepasinaudojom todėl, kad „Į Panevėžį“, žinai kodėl, nedėjome, o kitos mintys jau kitų pareikštos. Lauksime.

MOKSLEIVIS PRAŠO BALSO

Moksleivio žodis į Lietuvos rašytojus

Į Jus, gerbiamieji *Marcinkevičiai, Cvirkos, Grušai, Dovydėnai, Simonaitytės, Tulauskaitės, Orintaitės, Šalčiuvienės, Brazdžioniai, Kiršos, Aleksndravičiai, Miškiniai, Zupkos, Linkevičiai, Jankauskai ir* visi kiti, kurie esate mūsų kultūros pionieriai, kurių gyslose plaka mūsų kultūrinio gyvenimo pulsas, prabyla kuklus gimnazistas. Įsivaizduokit — jis sėdi 6, 7, 8 kl. suole. Netrukus išeis į gyvenimą. Paliks gimnazijos formules, dulkėtą klasę, paliks viską . . . Į gyvenimą! Bet kas toliau? . . .

Skaičiau vasarą „Mūsų Rytojuje" nr. 55 *J. Bastūno (J. Mrc.)* reportažą — *„Ką skaito mūsų inteligentai"*. Keistas vaizdas gaunasi. Stebėjaus, kad pav. tokiame Kupiškyje ir panašiuose miesteliuose visai net neįrašoma į knygynus naujųjų veikalų.

Rašytojai rašo, o mūsų inteligentai, užlieję po pietų ant dūšios šalto skystimėlio, sau geriausiame ūpe ant sofos vartosi su broliais Tomdykais arba kuriuo rygiškiu dviličiu — „Ženščina, ktoraja liubila četyrioch" rankoje . . . Tai, žinoma, malonūs rašytojai, ne naujiena!

Mes, moksleivija, skaitėm J. K. Aleksandravičiaus „Smūtkelius". Džiaugėmės stiliaus puošnumu ir nuoširdrumu, bet kartu ir liūdėjome. Perdaug vaizdžiai ir ryškiai aprašytos mūsų tautos pūvančios žaizdos. Bet ką padarysi? Aleksandravičius gerai padarė, parodydamas prikištinai, *kur* ir *kas* yra mūsų kultūrinio gyvenimo purvintojas.

O vis dėlto noris išsinerti iš tos pilkumos ir sušukti: „Duokit gyvo, skaidraus vandens kultūros lavonui nuplauti!"

Norėtųs lyg ir padrąsinti Lietuvos rašytojus, nuoširdžiai paspausti jiems ranką Lietuvos moksleivio vardu —

. . . mes, kurie dar tebesėdime gimnazijos suole arba jau išsiritom iš jo, suprantam Jus, einame paskui Jus, nuoširdžiai pasižadėdami visur ir visada būti su Lietuvos Rašytoju . . .

Taip yra. Jūsų, kultūros pionieriai, dar moksleiviai neapvylė! Jie domisi ir seka Jūsų veikalus. Vieni pyškina *Simonaitytės „Šimonius"*, kiti *Cvirkos „Žemę maitintoją"*, treti — *Grušo „Karjeristus"*, ketvirti — *Jankausko „Jaunystę prie traukinio"*, o dar kiti (tokių yra mažiau!) varto *Miškinio „Varnas"*, *J. K. Aleksandravičiaus „Intymias giesmes"*, *K. Zupkos „Balsą žemei"* arba (gimnazistų tarpe dar nesenstantį!) *Brazdžionio „Amžiną žydą"*, nors, atrodo, jo *„Krintančios žvaigždės"* yra vertingesnės.

Arba. Dabar jau beveik kiekvienoje gimnazijoje yra literatų būrelis! Pavartykit, gerbiamieji Cvirkos, Grušai, Marcinkevičiai, Vienuoliai, Brazdžioniai, Aleksandravičiai, Miškiniai, Zupkos, moksleivių žurnalus ir rasit ten daug panašaus turinio korespondencijų: „. . . įvykusiame literatų susirinkime N. N. (VI kl. mok.) išnagrinėjo, pav., Grušo „Karjeristus" . . . arba — kurį kitą naująjį veikalą. Pav., Biržų, Rokiškio, Vilkaviškio gimnazijose literatų būrelių valdybos yra nutarusios kiekviename susirinkime išnagrinėti ne mažiau, kaip po vieną naujai išėjusį veikalą. O juk tokių susirinkimų per metus būna 10-12. Tai reiškia — maždaug 12-16 naujųjų veikalų išnagrinėta!

Aišku, kartais tie nagrinėjimai yra ne visai pilni, ne visai apdirbti, bet tai atleistina, nes mes dirbame nuoširdžiai ir su atsidėjimu. Jei kartais nepavyksta, ką darysi . . . Žengdami pirmyn, tobulėsime.

To gimnazijose literatūrinio sąjūdžio gražius vaisius liudija, kad ir šios mums jau pažįstamos pavardės, kaip kad — *K. Bradūnas, B. Serevičius, J. Gražulis, J. Švabaitė, Pr. Kozulis, Pr. Rimša, Br. Kulys, P. Gailiūnas* ir kiti, kurie teikia gražių vilčių ateities literatūrai.

Mes norėtume su Jumis, rašytojai, dažniau susitikti, dažniau pasimatyti literatūros vakaruose, dažniau intymiai pasišnekėti (nors gal tai dėl Jūsų ir per kuklu!). Panašus bendradarbiavimas būtų didelis ir šviesus mūsų kasdienio gyvenimo nuskaidrinimas.

Rašytojų tarpe mes turime ypatingai moksleivius mylinčių žmonių, savo raštu ir žodžiu mums patariančių — poetus Bern. Brazdžionį ir K. Zupką. Jiems dėkojame.

Taigi, malonūs rašytojai, nepažiūrėkite skeptiškai į šį moksleivio žodį, nesuniekinkite jo, nes šie žodžiai plaukia iš jaunos, entuziastiškos, nuoširdžios širdies.

Lietuvos moksleivis laukia Jūsų, laukia Jūsų kūrybos žodžio, kuriuo galėtų sutrupinti mūsų suakmenėjusios inteligentijos kultūrinio gyvenimo apsamanojusį kevalą!

Jon. Berželis

SVARBMENOS

Literatūra be literatūros meilės

Skundžiamasi, jog mūsų skaitytojas nemyli knygos, neskaito savos literatūros, nesidžiaugia jos laimėjimais! Ūkininkai turi savo laikraščius, ir policininkai, ir geležinkelininkai ir kariai, ir kunigai, ir tretininkai, ir šliūpininkai, ir moksleiviai ir labai daug kas turi savo srities laikraščių dar gi ne po vieną, o literatams labai sunku turėti literatūros laikraštį, kuris skleistų visuomenėj dail. kūrybos pamėgimą, auklėtų ją estetiškai, kuris padėtų krauti tėvynei nesurudijančio lobio.

Kas kaltas, kad visuomenė tokia abuoji saviem talentam? Ji pati? Ir ji pati ir iš nevykusių poetų, rašytojų tapę kritikai ir, pagaliau, patys literatai, patys rašytojai. Štai, išėjo Literatūros Naujienos. Jos tebeina jau treti metai, jas nuoširdžiai skaito tiek patys rašytojai, tiek kūrybos mėgėjai, nes tai laikraštis, kuriame rasi dail. literatūros propagavimo, vienodo traktavimo į rašytojus be pasaulėžiūros skirtumų, rasi meilės literatūrai. O šią vasarą pasirodė ir Literatūra, redaguojama V. Krėvės ir užpildyta buv. trečiafrontininkų su jų artimaisiais. Kadaise V. Krėvė redagavo Skaitymus, vėliau Gaisus. Ir kiek jam kliuvo nuo Trečiojo Fronto už sukvietimą „svirplių“ kompanijos. Radagavo ir Skynimus, bendradarbiaujant tokiems estetizmo šalininkams, kaip Bern. Brazdžionis, H. Radauskas, Babrauskas, Rutkauskas. Kadaise Trečiajame Fronte J. Banaitis buvo mizerija, P. Juodelis pajuokos objektu, o dabar Literatūroj jie yra K. Korsako Radžvilo, Ant. Venclovos, J. Šimkaus draugai. Mainos rūbai margo svieto, iš tiesų.

Daug kas rašė apie šį žurnalą ir daug kas konstatavo, kad jis kvepia marksizmu, internacionalizmu, tuo tarpu mes esame ir taip jau greitai nutaustanti tauta. Mums reikia daugiau tautinio sąmoningumo, mums reikia ir karštesnio religiškumo, o ne antagonizmo, o ne piktumo. Kažin ar nuolatinė propaganda už proletarijatą bus jau ėjimas pažangos keliu, bus ir gera ir kokybės ir idėjiškumo atžvilgiu. Tegu jau pas mus daugiausia „asmeniškų veiksmų bei dejonių literatūros“, tegu jau jiems, tiems pažangiesiems rašytojams, būna pavyzdžiu tokia kūryba:

Ah, ah, ah, oh, oh, oh
Koks buvo geras Iveto,
Dėlto . . .

M. Link.

Į Vilniaus mylėtojus

Garbinga ir kilnu, kad platinate Vilniaus pasus ir ženklelius. Šį darbą bedirbant, tenka vadovautis šiomis mintimis: kiekvienas Tamstų apylinkėje — rajono gyventojas turi būti aprūpintas Vilniaus Pasu, nes Vilniaus pasas yra kiekvieno lietuvio tautinio susipratimo, pasididžiavimo ir gražaus idėjinio darbo ženklas — dokumentas. Vilniaus paso negalima užmesti. Jį reikia nuolat prisiminti, patikrinti, užvizuoti ir laikyti didelėje pagarboje.

Kiekvienas asmuo, įsigijęs Vilniaus pasą, įpareigojamas metams įlipinti į jį bent vieną Vilniaus ženklelį už 10 centų. Tas mintis skelbiant ir jas įgyvendinant, galima žymiai išplėsti VGF ugdymo darbą. Todėl Vyriausias VGF Komitetas maloniai prašo Tamstas dar šiais metais surengti savo apylinkėje, kad ir mažame rajone, oganizuotą ir planingą Vilniaus pasų ir ženklelių platinimo talką, per kurią bus galima patikrinti ar visi — maži ir dideli — jau turi Vilniaus pasus, ar visi į juos lipina Vilniaus ženklelius.

Gerbiamieji šio darbo vadovai! Tęskite VGF ugdymo darbą. Tik nuo Jūsų kilnių, gražių norų, entuziazmo ir pastangų VGFondas augs, kurį išugdyti reikia pačiu artimiausiu laiku. Pasirūpinkite, kad šiais metais išplatintumėt Vilniaus pasų ir ženklelių dar daugiau, negu praėjusiais metais.

Ugdydami VGFondą, supraskime šio darbo ypatingą reikšmę. Jei visi rinksime centines aukas už parduodamus Vilniaus pasus ir ženklelius, jei tam aukosime nemaža brangaus laiko ir jėgų, tai mes savo tikslą pasieksime.

Kas gali keletą, ar kelioliką, ir daugiau, centų išleisti savo asmeniškiems reikalams, be kurių tikrai galima apsieiti, tas tikrai gali skirti nors mažą pinigų sumą Vilniaus ženkleliui įsigyti.

Nuo uolių talkininkų pareis to darbo pasisekimas ir šiais metais. Dėkite pastangų, kad Tamstų apylinkė — gyvenamasis rajonas būtų pavyzdžiu kitiems ir būtų vertas atžymėjimo VGF Aukso Knygoje. Jūsų kiekvienas, kad ir mažas, darbelis tose reikšmingose pastangų varžybose bus atžymėtas.

Vyriausias Vilniaus Geležinio Fondo Komitetas

Kazys Jankauskas, Jaunystė prie traukinio. Romanas.

Nenuostabu, jeigu iš pagausėjusių pastaraisiais metais romanų yra ir tokių dalykų, kurių neverta nė į rankas paimti. Tačiau dėl šito negalima numoti ranka į dail. literatūros žanrą — romaną iš viso, nes šį žanrą mūsieji rašytojai jau ima plėtoti gana rimtai. Jau mūsų inteligentų dauguomenei, abuojai žiūrinčiai į originalę dail. literatūrą, tiesa perdaug bado akis.

Šitai, regime į rašytojų draugę įėjus visai jauną rašytoją su Jaunyste prie traukinio. Ligšiol K. Jankauskas rodydavosi periodikoj ne tiek plačiai, kiek gausiai originalaus stiliaus ir savotiško požvilgio į gyvenimą novelėmis. Ir vis dėlto autorius nei rašytojų, nei skaitytojų tarpe bent ligi romano išleidimo nesuspėjo įsigyti populiaraus rašytojo vardo.

Jaunystė prie traukinio — romanas iš geležinkelininkų gyvenimo. Apskritai, mūsų rašytojai romanistai stengiasi siužetus parinkti iš tokio gyvenimo, kuris dar lietuvio rašytojo plunksnos platesne apimtimi nepaliestas. Bet tatai dar nereiškia, kad rašytojas turėtų bijotis paliesti tą sritį, kuri kitų jau yra buvusi net plačiai išgvildenta. Žinoma, siužeto naujumas ir medžiagos šviežumas yra daug sverianti veikalo savybė.

Sakėme, jog K. Jankauskas ligšiol yra rodęsis originalaus stiliaus novelėmis. Reikėtų pabrėžti — originalaus mūsų literatūroj. Ypač pirmose novelėse buvo jausti hamsuniškas stilius ir nuotaika. Laimė, kad autorius kaskartą darėsi savitesnis ypač stiliaus atžvilgiu ir jau šiame romane tėra užsilikusi gal tik nežymi hamsuniška nuotaika. Tai ne minusas, nes tai ne sekimo, o, pasakytume, dvasios gimininguimo pasireiškimas.

Nors autorius yra paėmęs medžiagą iš gyvenimo, bet negalėtume pasakyti, jog jojo romanas būtų visais atžvilgiais realistiškas, gyvenimiškas. Asmenų charakteristikos ryškios, meniškai išdirbtos, bet šitokių žmonių pačiame gyvenime būtų sunku sutikti. Tai yra meniškos tiesos pavyzdys, tiesos, kuri žymiai skiriasi nuo gyvenimiškos tiesos. Gyvenime nekalba ir nesielgia žmonės taip, kaip mes matome kalbant ir elgiantis Jaunystėje prie traukinio. Antra vertus, niekas negalėtų autoriui prikišti, jog jojo asmens nėra psichologiškai pagrįsti. Tai yra fikcija, kuri skaitytoją apgyvendina savame krašte ir tarp savų žmonių.

K. Jankauskas mėgsta veik visoj savo beletristikoj vaizduoti valkatiškų polinkių, dekadentinės dvasios žmones. Jie, tie žmonės, būdami ir valkatos, turi kažką kilnaus, masinančio, jų neišdrįsi pasmerkti. Štai, Naudžiūnas, kuris išnaudoja valstybės turtą savanaudiškiems tikslams, Deičius, šlykštus senis gobšumu ir visišku amarališkumu, merginikas kontrolierius, nežinia kaip tapęs poetu (tai labiausiai nevykusi autoriaus ironija), Pilypas, Taučiaus sūnus, žmogžudys — ar jie atrodo, kad reikėtų juos pasmerkti? O tuo tarpu Jonas, išsilavinęs darbininkas, tiek gero žmonėms trokštąs ir padaręs, yra ir merginikas, ir girtuoklis, ir valkata.

Jeigu K. Jankauskas būtų amerikietis rašytojas, jau Jaunystę prie traukinio matytume ekrane — taip gyvai čia pasakojama, taip čia viskas remiasi dinamiškumu. Kaip atrodo veikėjo veidas, išorinė išvaizda, mes nematome, bet matome, kaip jis bėga be kepurės, per lauką, kaip jis verkia, kaip jis myli, kaip bučiuoja moterį, kaip geria. Koks ten buvo toks viliojantis Jono dūšią miškas, mes nežinome, bet girdime, kaip dainuoja pušų viršūnės, kaip dainuoja jų spygliai, mes žinome, kad ten yra be galo gera ir ramu. Čia tiek dinamikos, jog atrodo, kad net žemė juda, kad čia viskas sukasi, kunkuliuoja, verda.

Dar viena įdomi romano paradoksali savybė — žmonės geria, žudosi, keikia, koliojasi, o vienok autorius visa tai pasakoja ypatingu švelnumu, ypatingu nuoširdumu. Skaitytojo nesupurtins Liucijos traukinio sudarkytas lavonas, neprislėgs jos tėvo begalinis nusiminimas.

Itin metasi į akis autoriaus pasakoji-

mas — kokie gyvi dialogai, ir vis dėlto jauti, kad jie yra autoriaus padaryti. Žmonės be galo vienodai šneka, filosofuoja — lygiai, kaip ir pats autorius. Tuo tarpu autorius turėtų žymiai skirtis nuo savo vaizduojamų veikėjų, kaip ir pa starieji vienas nuo kito. Tai yra silpniausioji šio romano pusė.

Yra kalbinių klaidų, yra savotiškos sintaksės, pav.: „Ir debesys skrieja visai žemai, *išilgai Lietuvą*“ (166 psl.), „Jonas atsisėda prie krosnies ir skuta pietums bulves. *Kada jos verda* su kumpiu, atsilanko Stasė (pabrėžta mano, M. L.). Ir t. t. (Išl. Sakalas. Viršelis piešt. P. Raudonės. 262 psl. Kaina 3 lt.).

M. Link.

Du vardai granite. Poezijos antologija apie Darių ir Girėną. Spaudai paruošė Kazys Papečkys. Įvado žodį parašė Liudas Gira. Sakalas. 64 psl. 1,50 lt.

Tenai ateis dienos ir naktys, mėnesiai ir metai. Jie matys, jie visi matys, jie visi amžinai matys du vardus granite!

Kazys Papečkys

Mes visi ryškiomis spalvomis įrašėme į savo tautos gyvenimo istoriją tą baisią Soldino tragediją. Įsirašėme du vardus — Darių ir Girėną, kurių širdys mirtimi sudužo, kad iškeltų Lietuvos vardą į padanges.

Šie du vardai neišdils, nepranyks. Du herojai liks mūsų lūpose, mūsų legendose, mūsų dainose. Jie liks gyvi ir legendariški lietuvių tautos gyvenime.

Mūsų poetai jautriai išgyveno tą momentą, kada Lietuvon atėjo žinia apie Soldino tragediją. Nebuvo nė vieno žurnalo, nė vieno laikraščio, kurio skiltyse nebūtų pasirodęs mažiau ar daugiau vertingas eilėraštis apie Darių ir Girėną.

Šioje antologijoje yra surinkti, galima sakyti, patys geriausi eilėraščiai, kurie buvo pasirodę perijodikoje. Viso — 18 autorių, kurių du yra nelietuviai poetai: *K. Balmontas* (M. Vaitkaus vertimas) ir *Eugenijus Škliaras* (Liudo Giros vertimas). Šie abu poetai yra dideli Lietuvos prieteliai. K. Balmontas (žinomas rusų poetas) yra išleidęs (rusų kalba) net atskirų eil. knygų apie Lietuvą. Eugenijus Škliaras taip pat dideliu jautrumu išgyvena kiekvieną lietuvių tautos gyvenimo liūdesį ir džiaugsmą. Yra išleidęs eil. knygą apie Lietuvą *„Lietuva — vardas auksinis“*.

Dabar tenka atskirai prasitarti apie stipresniuosius antologijos autorius.

K. Balmontas duoda net trijų psl. ilgumo eil. *„Jų vardui“*. Eil. stiprus savo didingumu ir vaizdingumu. Reikia manyti, kad originalas dar geriau atrodė.

Kazys Inčiūra, kaip ir paprastai, laisvu, bet gana vykusiu eiliavimu piešia ryškius vaizdus, pagauna orlaivio tempą ir veda skaitytoją per okeano audras, per darganas, pro žaibus.

Kazio Zupkos „New Yorkas — Kaunas“ skamba giliu jausmingumu, giliu liūdesiu ir nuoširdumu —

Ne visą kelią nešėt jūs mažytės žemės [vardą,
bet didvyrių mirtim iš Soldino apskriejot [žemės ašį.
Nusilenkė jums visos žemės,
o žalias kraštas širdimi ir ašara jus įrašė.

B. Rutkausko „Sakalų tragedija“ gražus ir įspūdingas eil., nors viso tėra tik 2 posmai. Vaizdai ir mintys reiškiami trumpais, bet visai vykusiais ekspresiškais posakiais. Trumpa, bet vaizdinga —

Sparnai palūžo ąžuoluos,
Nakties tragedijos — —
O žemės broliai vieškeliuos,
Nulenkę galvas, gedi jų.

Vyt. Sirijos Gira pasirodo net ir su visa poemėle *„Lituanica“*, kuri užima beveik 6 psl. Kaip ir visur taip ir čia (jei tik neįsivelia į manieros grabaliojimą!), Vyt. Sirijos Gira originalus ir įdomus. Originalūs išsireiškimai, didelis formos meistriškumas daro poemėlę įdomią. Bet iš viso V. S. Girai trūksta didesnio lyrinio jausmingumo.

Eugenijus Škliaras nuoširdžiai prabyla į mus eilėraščiu *„Jų atminimui“*. Bent kiek įkyriai skamba vertėjo L. Giros keliose vietose visai be reikalo prikergtas žodelis *„nū“*.

Be to, pažymėtini: *Kazio Binkio „Lituanica“, St. Lauciaus „Tautos didvyriams . . .“, Myk. Linkevičiaus „Už Lietuvą“, Juozo Paukštelio „Garbingai žuvusiems lakūnams . . .“, Br. Rasimavičiaus „Drąsuoliais kilusiems, herojais krituisiems“, St. Santvaro „Trys giesmės apie Darių ir Girėną“* ir kt. kiek silpniau.

Ir, anot Liudo Giros įvado žodžių, tebūnie ši nuoširdumo padiktuotų kūrinėlių knygutė kaip ir mūsų poezijos įvarčtis į Dariaus ir Girėno jau užbaigtą, bet lietuvių tautos tebekuriamą skaisčios Tėvynės meilės ir didvyriškos drąsos giesmių giesmę.

A. Verdenis

KŪNO KULTŪRA

Veda St. Daunys

ŠŠ Kovas 1936 m. futbolo meisteris

Liepos mėn. pradžioje baigėsi Lietuvos futbolo pirmenybės. Meisteriu liko ŠŠ. Kovas, nepralaimėjęs nė vienų rungtynių. Antrąją vietą pasiėmė LGSF, tačiau dėl registracijos formalumų vienos LGSF-o laimėtos rungtynės buvo užskaitytos pralaimėjusiai komandai, tada LGSF pasitraukė į trečiąją vietą iš aštuonių LK komandų.

Lietuva nugalėjo Estiją

Tarpvalstybinės futbolo rungtynės Lietuva — Estija pasibaigė 2:0 Lietuvos naudai. Rungtynės buvo Kaune ir buvo transliuojamos per radio. Per šias rungtynes oficialiai buvo atidarytas moderniškas valstybinis stadijonas Vytauto kalne, šiuo metu gražiausias visam Pabalty.

Klaipėdoje Talino rinktinė Klaipėdos rinktinei pralaimėjo 2:3.

Svečiai iš užsienio

Šiais metais pirmoji vasarą, kada Kaunas matė tiek daug stiprių gastrolierių. Futbolo mėgėjai jautėsi tikrai laimingi. Pirmoji didesnė užsienio komanda buvo Vengrijos Budafoch (profesionalai). Pirmąsias rungtynes prieš LFLS pralaimėjo 0:1, o antrąsias prieš ŠŠ Kovą laimėjo 3:0. Buvo į Kauną atvažiavusi Sofijos Levsky komanda dėl savo kieto žaidimo nepalikusi didesnio įspūdžio. Prieš vieną rinktinę Levsky laimėjo 2:0, bet prieš antrąją rinktinę prakišo 2:3. Kauniečiai labai pamėgo Vienos profesionalų komandą FAC. Austrai tikrai parodė labai gražų ir labai švelnų žaidimą, kokį labai retai tenka pamatyti. FAC ŠŠ. Kovą supliekė 9:1, rinktinę 2:0 ir antrąjį kartą ŠŠ. Kovą 4:0. Austrai savo gražiu žaidimu visus suzavėjo ir jie buvo šiltai sutikti. Su komanda buvo atvažiavęs vienas sporto žurnalistas, kurs paskiau savo spaudoj labai gražiai atsiliepė apie Lietuvą.

Prie didelių svečių reikia priskirti čekų SK Prostepu, savo krašte užimantį trečią vietą. SK Prostepo techniškai žaidė labai gerai, tačiau gana kietai, tarpais net žiauriai. Prieš ŠŠ Kovą netikėtai pralaimėjo 2:3, rinktinę nugalėjo 2:1 ir LFLS-ą 5:0. Iš SK Prostepo labiausiai patiko tikras žaidimo virtuozas puskairis puolikas Drozdas. Paminėtina Vengrijos BFK, prieš susilpnintos sudėties LGSF laimėjusį 5:1 ir rinktinei pralaimėjusi 1:2.

Apie kitus gastrolierius bus sekančiame numery.

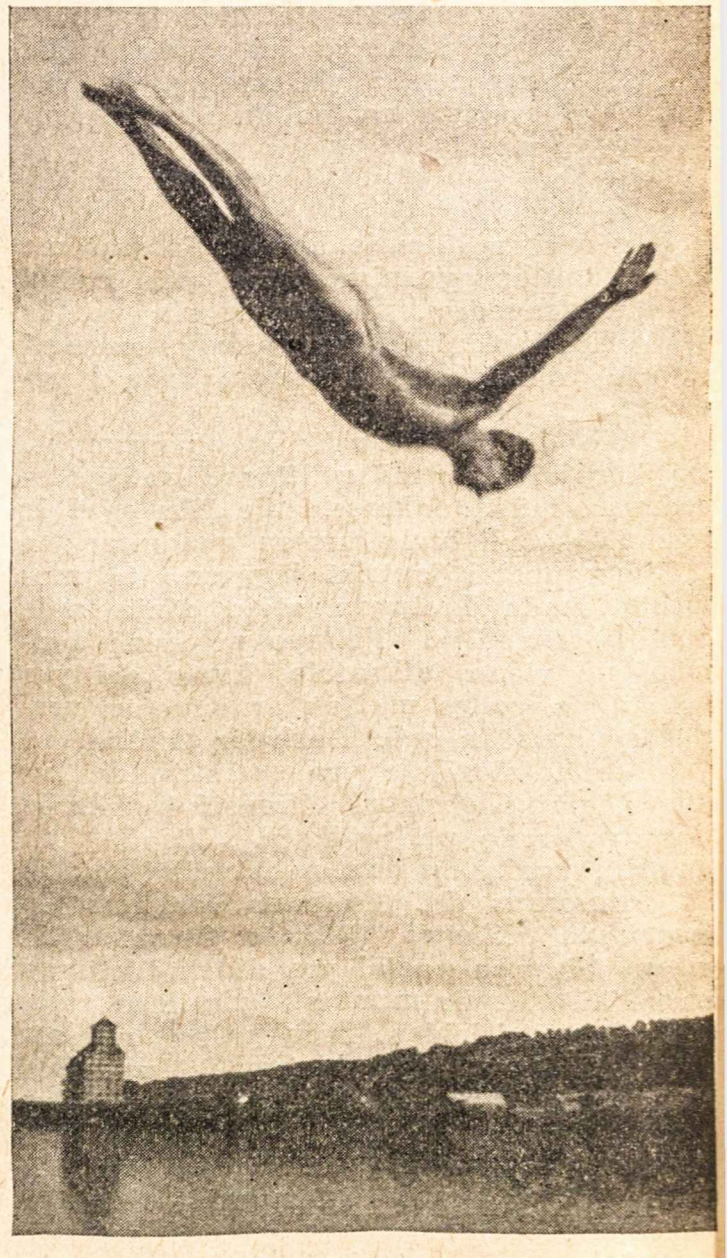

Šuolis į vandenį

MSK laimėjo ginklų fondo turnyrą

Kiekvienais metais ruošiamas futbolo turnyras, kurio visas pelnas eina ginklų fondui. Turnyre dalyvauja 8 komandos. Šiais metais turnyrą laimėjo MSK. Pirmame susitikime ŠŠ Kovas nugalėjo Makabi 3:0, Tauras Spartą 3:0, LGSF-as LFLS-ą 2:1 ir MSK laimėjo prieš JSO.

Antrose rungtynėse LGSF suplieke Taurą 3:0 ir MSK įveikė ŠŠ Kovą 2:1. Į finalą pateko LGSF-MSK. LGSF į finalą išėjo be savo geriausių puolikų — Bužinsko ir Klimo, kurie buvo išvažiavę į Berlyno olimpijadą, bet vis tik MSK turnyrą laimėjo tik didelės laimės dėka. MSK ir LGSF, kaip pirmos ir antros vietos laimėtojai, gavo kariuomenės štabo dovanas.

Tragiška Amerikos lietuvio sportininko Knašo mirtis

Praėjusiais metais į Lietuvą buvo atvažiavęs amerikietis lietuvis Knašas, kurs pasiliko Lietuvoj treniruodamas mūsų sportininkus. Šį pavasarį Knašas kažkur dingo, daugiau kaip po mėnesio paaiškėjo, kad Knašas buvo rastas Nemune. Kadangi skenduolio asmenybė tuojau nebuvo išaiškinta, tai skenduolis buvo sudegintas universiteto krematorijume. Tik negreit paaiškėjo, kad sudegintasis buvo žinomas sportininkas Knašas. Prigėrimo priežastis nežinoma.

Vengrų vandens sportininkai Kaune

Rugpiūčio pradžioje Kaune gastroliavo Vengrijos Azpad gimnazijos moksleiviai vandens sportininkai, kurie visose vandens rungtynėse mūsiškius toli pralenkė. O jie visi buvo 16-18 metų moksleiviai.

Baltijos turnyras

Rugpiūčio 29, 30, 31 d. Rygoje įvyko Pabaltijo futbolo turnyras, kuriame dalyvavo Lietuva, Latvija ir Estija. Kitame nr. parašysime rezultatus.

J. Daulius. Laisvamanybė Lietuvoje. Kas ji ir ko ji nori? 56 psl.. 50 ct.

„ŽAIBO“ LEIDINIAI

A. Rachmanova. Pieno pardavėja Otakringe. Vienos rusės dienoraščiai I t. Išvertė Antanas Pauliukonis. 216 psl. 2 lt.

A. Rachmanova. Pieno pardavėja Otakringe. Vienos rusės dienoraščiai. II t. Išvertė Antanas Pauliukonis. 208 psl. 2 lt.

Pierre L'Ermonite. Kaip aš nužudžiau savo kūdikį. Išvertė P. Kupčiūnas. 288 psl. 2,50 lt.

Emil Baumann. Ženklas delne. Išvertė Br. Orūnas. 144 psl. 1,50 lt.

„SAKALO“ LEIDINIAI

Kazys Inčiūra. Trys talismanai. Trijų dalių pasaka misterija su prologu. Viršels dail. V. Poliakovo. 104 psl. 1,50 lt.

V. Bičiūnas. Liaudies teatras. Mėgėjams režiseriams, vaidintojams, administratoriams ir šiaip scenos rengėjams. 336 psl. 3,50 lt.

Jonas Kuzmickis. Prie altoriaus. Pirmosios komunijos atminimas. Mūsų knygynėlis nr. 2. 32 psl.

J. Bičiūnas. Angelaičių vadas. Peržiūrėjo: kun. J. Stankevičius ir kun. St. Raila. Viršelis R. Masiulionio. 212 psl. 2 lt.

Vadovėlis visai pilnai supažindina su naujai perorganizuotuoju angelaičių veikimu.

Vilniaus geležinis Fondas. Vilniui Vaduoti S-gos leidinys nr. 59. 62 psl.

St. Paulauskas. Meilės ir skausmo gėlės. Jėzaus gyvenimo vaizdeliai. Išleido Klajūnas. Sukrauta šv. Kazimiero knygyne. 132 psl. 1,40 lt.

Kan. P. Dogelis. Mano gyvenimo prisiminimai. Viršelį darė Masiulionis. 264 psl. 3 lt.

Kazys Gabijaura. Botaniko pasaulis. 84 psl. 1 lt.

Šaulių sąjungos įstatymas ir statutas. Šaulių S-gos leidinys. 82 psl.

Pas močiutę augau. Šaltinėlio bendradarbių eilėraščių almanachas. Paruošė Jonas Kuzmickis. „Šaltinėlio“ knygynėlis nr. 12. Iliustravo J. Pauliukas. 48 psl. 1 lt.

Dr. B. Matulionis. Birštono kurorto veikla, reikšmė ir tvarkymo klausimai. 24 psl.

Kun. Kaz. Steponavičius. Pavyzdžio jaunimas. 62 psl.

REDAKTORIUS IR LEIDĖJAS PROF. DR. PR. DOVYDAITIS

Per atostogas SAKALAS išleido literatūros naujienų!

1. Baigė leisti visą, penkių tomų garsųjį **Victor Hugo** veikalą VARGDIENIAI. Tai yra vienas geriausių ne tik mūsų verstinėje, bet ir pasaulinėje literatūroje veikalų.
2. **Edgar R. Burrough,** UŽMIRŠTOJI SALA. Romanas. II d. „Populiariosios bibliotekos" Nr. 4. Kaina tik Lt. 1,50. Tai „TARZANO" autoriaus labiausiai jaunimo ir moksleivijos mėgiamas veikalas.

BE TO, BAIGIAMA SPAUSDINTI:

1. **Edgar R. Burrough,** TARZANAS DŽIUNGLĖSE. Tai naujausias Tarzano autoriaus veikalas, bus išleistas „Populiariosios bibliotekos" serijoje.
2. **O. S. Marden,** KĄ DARAI, DARYK GERAI. Labai pamokinanti knyga jaunimui, ypač moksleivijai.
3. **Dim. Kapitono Magniez,** JAUNUOLIUI IR TĖVUI. Nepaprastai gražiai ir rimtai parašyta knyga lytiniais klausimais. Šią knygą būtinai privalo perskaityti kiekvienas jaunuolis.

NAUJA LITERATŪROS SERIJA JAUNIMUI — „JAUNIMO BIBLIOTEKA"

Didžiausia mūsų knygų leidykla **„Sakalas"**, norėdamas aprūpinti tinkama lektūra visus mūsų visuomenės sluoksnius, nuo šių metų rudens pradeda naują literatūros barą — ima leisti naują literatūros seriją **„Jaunimo Bibliotekos"** vardu.

Tuo tarpu numatoma išleisti šių autorių veikalai: **Cooper PRERIJOS, Dikenso PIKVIKAI IR DOVYDUKAS KOPERFELDAS, Pierre Loti ROMAN D'UN SPAHI, Kiplingo KIM, Jack London, Svenson, J. O. Curwood, A. Dumas, Karl May, Agata Christie, V. Hugo JŪROS DARBININKAI ir DEVYNIOS DEŠIMTYS TRETIEJI METAI, Jéromo TRYS VYRAI STATINĖJE, Korolenko AKLASIS MUZIKANTAS, Gotfr. Keller ROMEO IR JULIJA SODŽIUJE, Jokai, Defoe, Hugo Wasto JAGUARŲ ŽEMĖJE** ir kitų autorių.

Šios serijos veikalai taip pat bus stengiamasi versti iš pačių originalų, bus leidžiami „populiariosios bibliotekos" pavyzdžiu, t. y. bus leidžiami žymiai pigesne kaina, negu kiti grožinės literatūros veikalai, kad jaunimas tikrai galėtų šios serijos leidinius nusipirkti.

Moterų kultūrinio ir visuomeninio gyvenimo žurnalas

„Naujoji Vaidilutė"

Red. ir Adm. adresas: Laisvės Al. 3-b.

Šio nr. kaina Lt. 1,50